Hoogheemraadschap van
Rijnland

Werkprotocol soortbescherming

Cluster Baggeren (definitief)

Archimedesweg 1
postadres:
postbus 156
2300 AD Leiden
telefoon (071) 3 063 063
telefax (071) 5 123 916

CORSA nummer: 24.156535
versie:
auteur: Robbert Poldermans
datum: 28/07/2025
projectnummer:
dossier: DIG-13869

Inhoudsopgave

1 Inleiding 4
1.1 Omgevingswet onderdeel soortenbescherming 4
1.2 Algemene en specifieke zorgplicht 4
1.3 Verbodsbepalingen 5
1.4 Omgevingsvergunning onder de Omgevingswet 6
1.5 Vrijstelling 6
1.6 Gedragscode soortenbescherming Omgevingswet 6
1.7 Werkprotocollen voor bestendig beheer en onderhoud 7
1.8 Leeswijzer 7
2 Intern werkproces 8
3 Toelichting op de werkprotocollen 10
3.1 Inleiding 10
3.2 Werken conform de gedragscode 10
3.2.1 Voorbereiding 10
3.2.2 Algemene maatregelen 11
3.2.3 Periode van werken 11
3.2.4 Sparen van vegetatie en waterbodem 12
3.2.5 Watertemperatuur 14
3.2.6 Voorlopen 14
3.2.7 Aantreffen van exotische waterplanten 15
3.2.8 Keuze materieel 15
3.2.9 Geef dieren een kans om te vluchten en beperk de verstoring 16
3.2.10 Sparen van vogelnesten in water en oevers 17
3.2.11 Sparen van rietvogels en andere dieren in de oevers 17
3.2.12 Afzet van bagger en plantenresten 18
3.2.13 Terugzetten van dieren in de watergang 18
3.2.14 Controle of nalopen van bagger en plantenresten 18
3.2.15 Afvoeren van bagger en plantenresten: aandacht voor exoten 18
3.2.16 Documentatie 19
4. Bijlagen 20
4.1 Bijlage 1. Voorkomende soorten in beheergebied van Rijnland 20
4.2 Bijlage 2. Soortgebonden maatregelen 31
4.3 Bijlage 3 randvoorwaarden klepelen 39

4.4 Bijlage 4 onderbouwing afwijken te sparen percentages 42
4.5 Bijlage 5 Werkprotocol voor baggeren en herprofileren van wateren (BBO) 45
4.6 Bijlage 6 Bever en Dassenprotocol.....47

1 Inleiding

Sinds 1 januari 2024 is de Omgevingswet van kracht. De voormalige Omgevingswet is hierin opgenomen welke bestond uit de volgende onderdelen:

- Gebiedsbescherming (voorheen de Natuurbeschermingswet 1998)
- Soortenbescherming (voorheen de Flora- en faunawet) en
- Bescherming houtopstanden (voorheen de Boswet).

Deze staan beschreven in het Besluit activiteiten leefomgeving (BAL).

1.1 Omgevingswet onderdeel soortenbescherming

Het Rijk heeft in het Besluit activiteiten leefomgeving algemene regels gesteld over flora- en fauna-activiteiten om soorten te beschermen. Voor een flora- en fauna-activiteit kan een omgevingsvergunningplicht gelden. Als er een gedragscode is aangewezen, dan is er geen omgevingsvergunning nodig voor de flora- en fauna-activiteit. Het verrichten van de flora- en fauna-activiteit moet wel plaatsvinden volgens de regels in de gedragscode. De Staatssecretaris van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur wijst een gedragscode aan in de Omgevingsregeling.

Het baggeren van watergangen wordt uitgevoerd in het kader van openbare veiligheid. De activiteiten zijn gericht op het voorkomen en waar nodig beperken van overstromingen, wateroverlast en waterschaarste. Hiermee wordt voorkomen dat mensen- en dierenlevens, woningen, (bedrijfs-) gebouwen, oogsten en natuur verloren gaan.

1.2 Algemene en specifieke zorgplicht

In de Omgevingswet is natuurvriendelijk werken, voor alle in het wild levende dieren en planten, het uitgangspunt. Dit betekent dat het kabinet het van belang acht om de eigen verantwoordelijkheid voor het behoud en de bescherming van de natuur tot uitdrukking te brengen. De wet spreekt hierbij van een “algemene zorgplicht”. Het uitgangspunt van de zorgplicht is dat iedereen alle handelingen die nadelige gevolgen kunnen hebben voor alle in het wild levende planten en dieren, hun directe leefomgeving of een Nature2000-gebied achterwege laat.

Dat brengt met zich mee dat een ieder op de hoogte dient te zijn van aanwezige natuurwaarden, de kwetsbaarheid ervan en de mogelijke gevolgen daarop van zijn handelen. Vanuit deze zorgplicht dient iedereen dus “voldoende zorg” in acht te nemen voor alle in het wild voorkomende planten en dieren (en dus niet alleen de beschermde) en hun leefomgeving.

De algemene zorgplicht geldt overal, dus ook op plaatsen waar het gebruik van de gedragscode niet nodig is omdat juridisch beschermde soorten ontbreken. Op plaatsen waar zich wel juridisch beschermde soorten bevinden, geldt het gebruik van de gedragscode als een invulling van de algemene zorgplicht.

In de Omgevingswet is de zorgplicht voor gebieden en soorten als volgt beschreven:

"*Een ieder neemt voldoende zorg in acht voor Natura 2000-gebieden, bijzondere nationale natuurgebieden en voor in het wild levende dieren en planten en hun directe leefomgeving. De zorg houdt in elk geval in dat een ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen kunnen worden veroorzaakt voor een Natura 2000-gebied, een bijzonder nationaal natuurgebied of voor in het wild levende dieren en planten:*

- *dergelijke handelingen achterwege laat, dan wel*
- *indien dat achterwege laten redelijkerwijs niet kan worden gevergd, de noodzakelijke maatregelen treft om die gevolgen te voorkomen, of*
- *voor zover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk beperkt of ongedaan maakt."*

De algemene zorgplicht treedt terug als voor een activiteit (zoals een flora- en fauna-activiteit) specifieke zorgplichten gelden. Het Besluit activiteiten leefomgeving bevat een specifieke zorgplicht voor van nature in het wild levende dieren of planten. De specifieke zorgplicht bevat een concretere omschrijving van de zorg die van een initiatiefnemer wordt verwacht, om diegene meer houvast te bieden over de inhoud van de zorgplicht. De specifieke zorgplicht kan bestuursrechtelijk en strafrechtelijk worden gehandhaafd.

De specifieke zorgplicht geldt voor alle flora- en fauna-activiteiten. In de Omgevingswet zijn flora- en fauna-activiteiten gedefinieerd als: "alle activiteiten met mogelijke gevolgen voor van nature in het wild levende dieren of planten". Dit heeft tot gevolg dat de specifieke zorgplicht niet alleen geldt voor de Vogelrichtlijn soorten of Habitatrichtlijn soorten, maar veel breder. Het geldt niet alleen voor de dieren en planten zelf maar ook voor de voor hun voortbestaan relevante directe leefomgeving.

Voor het verstoren van soorten die alleen door de specifieke zorgplicht worden beschermd, is geen vergunning vereist en hoeft dus ook geen gebruik gemaakt te worden van de vrijstelling van de vergunningplicht die door de gedragscode wordt geboden. De initiatiefnemer kan zelf bepalen met welke maatregelen diegene de specifieke zorgplicht invult.

1.3 Verbodsbepalingen

Naast de algemene zorgplicht die voor alle in het wild levende planten en dieren geldt, zijn voor beschermde soorten specifieke verbodsbepalingen van toepassing. Deze verbodsbepalingen, die handelingen die het voortbestaan van beschermde planten en diersoorten in gevaar kunnen brengen verbieden, is een belangrijk onderdeel van de Omgevingswet. Deze verboden zorgen ervoor dat in het wild levende beschermde soorten zoveel mogelijk met rust worden gelaten. De Omgevingswet kent ten aanzien van de directe bescherming van individuen en populaties drie verschillende beschermingsregimes:

- Vogelrichtlijnsoorten, dit zijn alle van nature in Nederland in het wild levende vogels;
- Habitatrichtlijnsoorten, dit zijn in het wilde levende dieren van soorten die zijn genoemd in bijlage IV, onderdeel a, bij de Habitatrichtlijn, bijlage II bij het Verdrag van Bern of bijlage I bij het Verdrag van Bonn;

- Andere soorten, dit betreft de in bijlage A van de Omgevingswet genoemde nationaal beschermde soorten. Voor een aantal van de "andere soorten" geldt op basis van verordeningen vrijstelling van de verbodsbepalingen.

1.4 Omgevingsvergunning onder de Omgevingswet

Het overtreden van de verbodsbepalingen is alleen mogelijk met een omgevingsvergunning. Deze wordt onder bepaalde voorwaarden door het bevoegd gezag afgegeven. Het bevoegd gezag is de provincie van het gebied waar de verboden handeling (voor het grootste deel) wordt uitgevoerd.

1.5 Vrijstelling

De provincies hebben in hun verordeningen diersoorten uit de lijst van "andere soorten" aangewezen waarvoor een vrijstelling geldt en dus geen omgevingsvergunning voor hoeft te worden aangevraagd. De lijst met vrijgestelde soorten is per provincie anders. De zorgplicht is wel van toepassing. Voor Rijnland geldt dat in de provincie Zuid-Holland voor andere soorten een vrijstelling geldt dan in de provincie Noord-Holland.

1.6 Gedragscode soortenbescherming Omgevingswet

Als gewerkt kan worden volgens een goedgekeurde gedragscode en de werkzaamheden in het kader van een van de genoemde wettelijke belangen plaatsvinden, dan is geen Omgevingsvergunning nodig. In een gedragscode wordt een wijze van uitvoering van handelingen beschreven waarmee naar het oordeel van de Minister van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur afdoende is gewaarborgd dat ten aanzien van de beschermde soorten zorgvuldig wordt gehandeld.

De gedragscode geldt als vrijstelling als de werkzaamheden als "bestendig beheer en onderhoud" (BBO) wordt uitgevoerd. Dit is het gebruikelijke beheer en onderhoud zoals dat volgens de bestaande praktijk plaatsvindt. Het betreft regelmatig terugkerend beheer of onderhoud dat al langere tijd plaatsvindt zonder dat deze activiteiten in de weg hebben gestaan aan de vestiging en het behoud van individuen van beschermde soorten in de gebieden waarin de activiteiten plaatsvinden. De activiteiten zijn gericht op het handhaven van de bestaande functionaliteit van het leefgebied of de situatie met inbegrip van de aanwezige soorten. Maatregelen zijn soms ingrijpend, zoals bij maaien of baggeren, maar zijn tevens een voortzetting van het beheer in het verleden wat kan blijken uit een beheer- of onderhoudsplan.

Nieuwe vormen van beheer en onderhoud, intensivering van beheer en onderhoud in omvang of frequentie en het gebruik van nieuwe technieken in het kader van deze activiteiten zijn niet aan te merken als bestendig als de verandering een substantieel en negatief effect heeft op één of meer juridisch beschermde soorten.

De Unie van Waterschappen heeft een nieuwe gedragscode laten opstellen die is goedgekeurd door de Minister van Landbouw, Visserij Voedselzekerheid en Natuur. De nieuwe gedragscode is per 1 april 2025 van kracht.

1.7 Werkprotocollen voor bestendig beheer en onderhoud

Om volgens de gedragscode te kunnen werken, geldt als voorwaarde dat het waterschap de werkwijze met betrekking tot de juridisch zwaarder beschermde soorten nader specificeert. Rijnland heeft deze werkwijze voor verschillende activiteiten voor het project cluster baggeren in dit document opgenomen.

De werkprotocollen beschrijven de werkwijze voor soortbescherming binnen de Omgevingswet en zijn van toepassing voor werkzaamheden die worden uitgevoerd in het kader van bestendig beheer en onderhoud.

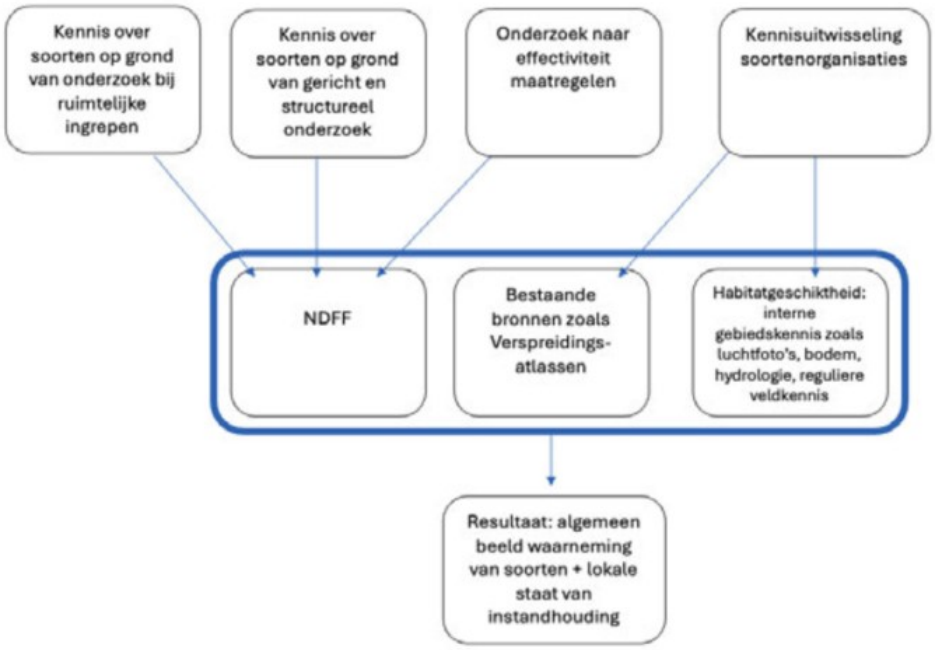
1.8 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 is het intern werkproces toegelicht.

Hoofdstuk 3 geeft een toelichting op de werkprotocollen. In Bijlage 2 zijn de soortspecifieke maatregelen opgenomen.

2 Intern werkproces

Het beschermen van flora en fauna vraagt om een zorgvuldige werkwijze. Als voorbereiding op werkzaamheden verzamelt de ecologisch deskundige informatie over de mogelijke aanwezigheid van beschermde soorten en hun vaste verblijfplaatsen in en om het projectgebied en de lokale staat van instandhouding van de soort. De inventarisatie gebeurt door de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF) te raadplegen, gecombineerd met het raadplegen van verspreidingsatlassen en de kennis die binnen Rijnland bekend is over de aanwezigheid van beschermde soorten.

De ecologisch adviseur beoordeelt ook of werkzaamheden in beschermde gebieden plaatsvinden (zoals Natura2000, Natuurnetwerk Nederland etc) en adviseert de omgevingsmanager of een vergunningaanvraag in het kader van de Omgevingswet (onderdeel gebiedsbescherming) nodig is.

De omgevingsmanager neemt contact op met het team beleid & advies (waterkwaliteit & waterketen) en geeft aan waar welke werkzaamheden uitgevoerd gaan worden. Een ecologisch adviseur van dit team werkt een kaart uit met daarin de locaties waar gewerkt moet worden met het inacht nemen van beschermde soorten waar rekening mee gehouden moet worden. Rijnland doet in principe geen aanvullend veldonderzoek naar beschermde soorten voor werkzaamheden die vallen onder bestendig beheer en onderhoud. De adviseur geeft aan of het werken volgens de Rijnlandse werkprotocollen volstaat of dat aanvullende voorschriften (periode van werken of methode van uitvoering) gelden. De adviseur maakt een bijlage bij het ecologische werkprotocol zodat het werkprotocol locatiespecifiek wordt, zoals voorgeschreven in de gedragscode.

In Natura2000 gebieden kunnen er andere voorschriften zijn omdat hier gewerkt wordt volgens het beheerplan van de Provincie. De werkzaamheden moeten dan ook afgestemd worden met de natuurbeheerder en Cluster Beleid en Omgeving team beleid & advies (waterkwaliteit & waterketen). Als werkzaamheden overlappen zoals bijvoorbeeld eerst het schonen van de watergangen om vervolgens de watergang te gaan baggeren moet hetzelfde deel van de watergang gespaard worden.

Na de werkzaamheden vult Rijnland de informatie over beschermde soorten aan de NDFF aan met actuele waarnemingen van beschermde soorten die gedaan worden bij de werkzaamheden.

3 Toelichting op de werkprotocollen

In dit hoofdstuk is beschreven hoe Rijnland invulling geeft aan de (specifieke) zorgplicht en het werken met de gedragscode soortenbescherming bij het baggeren, schonen en maaien.

3.1 Inleiding

Gedragscode van toepassing

De gedragscode is onder andere van toepassing op de werkzaamheden baggeren, schonen van het nat profiel en maaien. Dit onderhoud aan watergangen wordt al uitgevoerd sinds de watergangen zijn gegraven. De wijze van onderhoud zijn ten opzichte van eerdere werkzaamheden niet sterk veranderd en vallen daarmee onder de definitie van "bestendig beheer en onderhoud".

Rijnlands invulling van de zorgplicht

Zoals beschreven in paragraaf 1.2 is het uitgangspunt van de (specifieke) zorgplicht dat iedereen alle handelingen die nadelige gevolgen kunnen hebben voor alle in het wild levende planten en dieren, hun directe leefomgeving achterwege laat.

Het baggeren, schonen en maaien heeft negatieve effecten op planten en dieren. Het geeft verstoring van flora en fauna in en om het water en voor kleinere dieren is het niet te voorkomen dat sterfte optreedt doordat deze met de plantenresten op de kant worden gezet of afgevoerd.

Om te voldoen aan de hoofdtaken van Rijnland is het niet mogelijk om deze activiteiten te vermijden. Rijnland beperkt de verstoring en geeft daarmee invulling aan de zorgplicht door de ingreep zo beperkt mogelijk te houden door het volgen van de volgende uitgangspunten:

- Rijnland voert onderhoud uit met een zo laag mogelijke frequentie;
- Rijnland vermijdt zo veel mogelijk de kwetsbare perioden van flora en fauna;
- Rijnland spaart per onderhoudsbeurt een gedeelte van de waterbodem en de vegetatie.

Bij het uitvoeren van het onderhoud volgen we de richtlijnen uit de gedragscode voor de Omgevingswet. In onderstaande tekst is dit uitgewerkt.

3.2 Werken conform de gedragscode

3.2.1 Voorbereiding

We gaan er van uit dat beschermde soorten in en om de watergangen aanwezig kunnen zijn. Hiervan kan worden afgeweken als:

- Het habitat ongeschikt is
- Er geen actuele waarnemingen zijn van de betreffende soort in het gebied
- Er geen sprake is van een wijziging van de wijze van het uitvoeren van beheer en onderhoud op de desbetreffende locatie

We voeren het onderhoud zodanig uit dat de soorten zo min mogelijk verstoord of geschaad worden. De populaties van deze soorten zullen behouden blijven doordat deze zich na afronding van de werkzaamheden kunnen herstellen.

3.2.2 Algemene maatregelen

Deze algemene maatregelen gelden altijd, dus zowel bij wel als bij het niet toepassen van de habitatbenadering.

Van de hieronder genoemde punten dient elk punt dat van toepassing is bij het uitvoeren van een handeling met mogelijk effect op een juridisch beschermde soort in het ecologisch werkprotocol te zijn opgenomen.

- Met machines en voertuigen wordt stapvoets (< 5 km/u) gereden of gevaren, zodat dieren zo veel mogelijk kunnen wegvluchten. Er wordt waar mogelijk gebruik gemaakt van bestaande infrastructuur van wegen, paden en sporen.
- Het uitvoerend personeel dient te allen tijde te letten op alarmerende vogels en hun nesten. Dit is noodzakelijk omdat het locatiebezoek enkele dagen voor het uitvoeren van een werkzaamheid kan zijn uitgevoerd, omdat er broedvogels zijn gemist bij het locatiebezoek of omdat bij toepassing van de habitatbenadering onder bepaalde omstandigheden locatiebezoek niet verplicht is. Als nesten worden gevonden of vermoed dient minimaal 10 meter vegetatie rondom het nest te worden gespaard. De nesten worden ook geregistreerd voor eventueel een tweede maaironde en/of jaarrond beschermde status (NDFF).
- De werkrichting is richting een rustige/natuurlijke locatie waar dieren de werklocatie kunnen verlaten en voldoende dekking en alternatief leefgebied beschikbaar is.
- Bij baggeren dient beroering te worden beperkt.
- Indien bagger, zand of slib op land wordt afgezet dient rekening te worden gehouden met beschermde soorten en hun leefgebieden, bijvoorbeeld door bagger op of dicht tegen het onderhoudspad te deponeren. Dat laat ontvangstplicht door aangelanden onverlet. Vrijgekomen bagger buiten de insteek deponeren.
- Werkzaamheden vinden in eerste instantie overdag plaats om verstoring door verlichting te voorkomen. Als werkzaamheden in het donker worden uitgevoerd, wordt enkel de werkplek verlicht en wordt uitstraling naar de omgeving voorkomen.
- Schade aan oevers wordt voorkomen.
- Het meest natuurvriendelijke materieel wordt ingezet op die plekken waar de ecologische winst het grootste is en waar mogelijk worden sparende technieken (bijv. inzet banden met lage spanning) toegepast.

3.2.3 Periode van werken

Volgens de gedragscode soortenbescherming is jaarrond baggeren, schonen en maaien toegestaan. Werken buiten de kwetsbare periode heeft echter altijd de voorkeur. Er zijn echter een aantal uitzonderingen. Hieronder noemen we deze uitzonderingen:

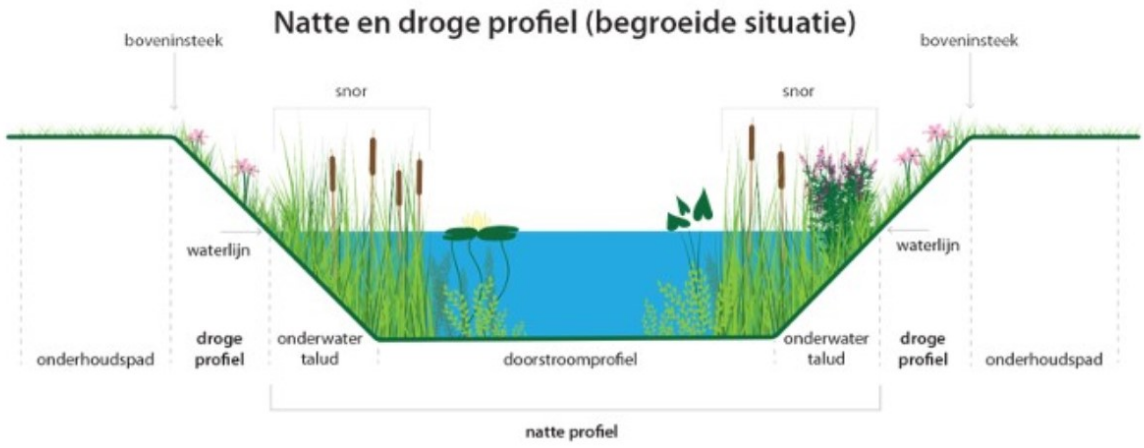
- Rietlanden en ruigte moet ruimtelijk gefaseerd gemaaid worden en buiten de soortspecifieke broedperiode.
- In Natura2000 gebieden kunnen restricties gelden voor de uitvoeringsperiode;
- Als er beschermde amfibieën (met uitzondering van de rugstreeppad) aanwezig zijn mag alleen gewerkt worden tussen 1 september en 1 februari.
- Als broedvogels aanwezig zijn, mag in de directe omgeving niet gewerkt worden. Dit is verder toegelicht in paragraaf 3.2.6 en 3.2.10.

Het heeft de voorkeur om buiten het broedseizoen te werken omdat veel beschermde soorten kwetsbaar zijn in het voortplantingsseizoen. In deze periode moet

ook gecontroleerd worden of er broedvogels aanwezig zijn (zie 3.2.6 en 3.2.10).

3.2.4 Sparen van vegetatie en waterbodem

Het sparen van vegetatie en waterbodem biedt de mogelijkheid voor dieren en planten om te overleven tijdens en na ingrepen in de leefomgeving zoals baggeren, schonen en maaien. De planten en dieren behouden door het sparen een deel van hun leefgebied en dieren kunnen vluchten naar het gespaarde gedeelte. Hieronder lichten we de verschillende activiteiten toe.

Voor baggeren en schonen geldt dat 25% van de waterbodem en vegetatie in de watergang gespaard moet worden. Als de plant Krabbenscheer in het water aanwezig is, moet er minimaal 50% van de krabbenscheer gespaard worden conform de gedragscode. In peilvakken stellen we dat maximaal 75% van de watergangen gebaggerd mogen worden in één jaar.

Als niet aan deze eisen voldaan kan worden dan zijn soortgebonden maatregelen noodzakelijk. Deze zijn opgenomen in bijlage 2.

Soortgebonden maatregelen bij toepassing van de habitatbenadering

Ook als de habitatbenadering gehanteerd wordt geeft dit niet voor alle soort(groep)en voldoende bescherming. Daarom zijn bij aanwezigheid van onderstaande soorten altijd aanvullende maatregelen noodzakelijk. De aanvullende maatregelen per soort staan in bijlage 2. Niet al deze soorten komen voor in het beheergebied van Rijnland, daarom zijn in bijlage 2 alleen voor in het beheergebied voorkomende soorten de aanvullende maatregelen opgenomen.

Vogels:

- Zwarte stern

Zoogdieren:

- Bever
- Das
- Otter
- Waterspitsmuis
- Noordse woelmuis

Amfibieën:

- Amfibieën algemeen
- Vuursalamander
- Kamsalamander
- Alpenwatersalamander
- Vroedmeesterpad
- Knoflookpad

Reptielen:

- Ringslang

Juridisch beschermde vissen:

- Kwabaal
- Grote modderkruiper
- Beekprik
- Beekdonderpad
- Elrits
- Gestippelde alver

Insecten:

- Groene glazenmaker
- Gewone bronlibel
- Bosbeekjuffer
- Gestreepte waterroofkever

Weekdieren:

- Platte schijfhoren

Vaatplanten:

- Drijvende waterweegbree
- Kruipend moerasscherm

Maaien van begroeiing

Gazons en andere intensief gebruikte en beheerde plaatsen mogen volledig gemaaid worden. Reden hiervoor is dat deze plaatsen ongeschikt zijn als habitat en door volledig te maaien ongeschikt blijven. Bij het maaien van oevervegetatie moet minimaal 50% van de vegetatie gespaard worden. Dit heeft als reden dat in geheel Rijnland er in oevervegetatie verschillende beschermde soorten aanwezig kunnen zijn, zoals de waterspitsmuis. Om deze reden moet de helft van de oevervegetatie het gehele jaar gespaard worden. Van alle andere vegetatie moet minimaal 30% gespaard worden per maaibeurt.

3.2.5 Watertemperatuur

Bij schonen en baggeren wordt er rekening gehouden met de watertemperatuur. Voor schonen en baggeren geldt dat onderhoud aan het nat profiel uitsluitend wordt uitgevoerd als de watertemperatuur lager is dan 25°C, indien juridisch beschermde vissen voorkomen mag uitsluitend gebaggerd worden bij temperaturen tussen 5 °C-20 °C. Het werken bij hogere watertemperatuur kan tot zuurstofloosheid van het water leiden met vissterfte tot gevolg. Als gewerkt wordt in aangetoond leefgebied van bever of otter mag niet gebaggerd worden met ijsgang.

Voor baggeren geldt dat indien de watergang dichtgevroren is, doorgebaggerd kan worden tot een ijsdikte van 3 cm. Het ijs dient hierbij voorzichtig gebroken te worden. Wanneer de ijsdikte na dooi opnieuw 3 cm of minder is, kan het werk worden hervat.

De reden hiervoor is dat bij dunne lagen ijs (over het algemeen) er nog niet lang ijs op het water is gelegen, waardoor de zuurstof voorraad onder het ijs nog groot is. Bij dunne lagen ijs kan ook het zonlicht over het algemeen nog makkelijk doordringen in het water. Er kan in deze sitiuatie door algen nog zuurstof geproduceerd worden onder het ijs. Bij dikkere lagen ijs is de verwachting dat zuurstofvoorraad minder groot is. Door de baggerwerkzaamheden kan de zuurstofvraag sterk toenemen en kan er zuurstofloosheid ontstaan tijdens het baggeren. Om deze reden staat Rijnland dan ook geen baggerwerkzaamheden toe. Bij waargenomen vissterfte neemt de aannemer contact op met de directievoerder.

3.2.6 Voorlopen

Om nesten van vogels, broeihopen en overwinteringsplaatsen van ringslangen en kwetsbare vegetatie op de oever te ontzien wordt vooruitlopend op de werkzaamheden door middel van een inspectie*) vastgesteld of broedende vogels, hun nesten, broeihopen en winterverblijfplaatsen aanwezig zijn in water of oevers. Er wordt ook gelet op kwetsbare vegetatie. Hieronder zijn maatregelen genoemd om negatieve effecten te voorkomen:

- Markeer de nesten (zie 3.2.6) en kwetsbare vegetatie (zoals orchideeën) kort voor het uitvoering van de werkzaamheden;
- Houd bij het werk vijf meter afstand tot de gemarkeerde objecten;
- Verwijder de markering direct na de werkzaamheden om vermijdbare predatie door kraaien of vossen te voorkomen.
- Markeer broeihopen en overwinteringsplaatsen van ringslangen kort voor de uitvoer van de werkzaamheden. Overwinteringsplaatsen zijn droge plaatsen in holen, compost- en bladhopen, houtstapels, wortelkluiten, onder oude boomstammen en in dichte struiken

*) deze inspectie wordt uitgevoerd door een onafhankelijk persoon die wordt ingehuurd door de aannemer en ten minste op niveau 1 is gecertificeerd voor het werken conform de gedragscode Omgevingswet.

3.2.7 Aantreffen van exotische waterplanten

Exotische waterplanten in de watergang en de oever kunnen de doorstroming van water belemmeren en tot zuurstofgebrek in het water leiden. Ook kunnen exotische planten de inheemse waterplanten, oeverplanten en landplanten verdringen waardoor de biodiversiteit afneemt.

Om problemen met wateraan- en afvoer en de (ecologische) waterkwaliteit te voorkomen laat Rijnland exotische waterplanten verwijderen. Het verwijderen van deze planten is een bestekspost die op regiebasis wordt uitgevoerd.

De aannemer die bij het baggeren en schonen van watergangen exotische waterplanten aantreft neemt de volgende maatregelen voortkomend uit het handelingskader transport en verwerking invasieve exoten:

- De aannemer meldt de aanwezigheid van exotische waterplanten aan de directievoerder van Rijnland. Exoten worden pas verwijderd na controle en opdrachtgeven van Rijnland. In geen geval dient de aannemer zelfstandig te besluiten de exoten alvast weg te halen.
- Het baggeren van de watergang kan vervolgd worden waarbij ruim om de exotische waterplanten heen wordt gewerkt. De aannemer houdt bij het baggeren 5 meter afstand tot de zichtbare exotische waterplanten om verspreiding van de exoten te voorkomen.
- Indien bij het melden direct opdracht gegeven wordt tot verwijderen van de exoot, dient er rekening gehouden te worden met de prestatie-eisen. Zo dienen de materialen na het verwijderen van de exoot eerst goed schoongemaakt te worden voor verder geschoond kan worden of dienen er geheel andere machines gebruikt te worden. Door het opvolgen van deze eisen is gewaarborgd dat (resten van) exotische waterplanten niet worden verspreid bij het afzetten en afvoeren van de plantenresten.

De aannemer meldt ook de aanwezigheid van exotische landplanten bij Rijnland. Rijnland stemt intern af welke maatregelen worden getroffen en koppelt dit terug aan de aannemer.

3.2.8 Keuze materieel

Er wordt bij de uitvoering van het werk zo veel mogelijk natuurvriendelijk materieel ingezet en/of sparende technieken toegepast. Hieronder zijn enkele richtlijnen aangegeven om invulling te geven aan de keuze van natuurvriendelijk materieel. Hierbij hebben we onderscheid gemaakt tussen de verschillende activiteiten.

Baggeren

De lokale omstandigheden bepalen voor een belangrijk deel welk materieel voor de werkzaamheden ingezet kunnen worden. Het past binnen de zorgplicht om het meest natuurvriendelijke alternatief te kiezen waar dat mogelijk is. De indruk bestaat dat een zorgvuldige bediening van materieel doorgaans sterker het natuurvriendelijke aspect van de uitvoering bepaalt dan de keuze van het materieel zelf.

Kies materieel dat de taluds en de oeverbegroeiing zoveel mogelijk ontziet, dit voorkomt negatieve effecten op beschermde soorten.

Schonen

Het werken vanaf de kant heeft de voorkeur boven het gebruik van een maaiboot. Maaiboten zorgen voor opwerveling van de waterbodem, zeker bij geringe waterdiepte. Deze opwerveling leidt tot een verhoogd zuurstofverbruik in de watergang, wat tot sterfte van macrofauna en vissen kan leiden. Waar de percelen langs de watergang begaanbaar zijn, wordt daarom gewerkt vanaf de kant. Als de watergangen te breed zijn om vanaf de kant te kunnen schonen of wanneer percelen niet begaanbaar zijn, dan zal de maaiboot worden ingezet.

Bij voorkeur wordt materieel toegepast waarbij water en daarin aanwezige dieren terug kunnen stromen naar de watergang. Het gebruik van een maaikorf heeft de voorkeur boven ander materieel omdat water en fauna door de spijlen van de maaikorf terug in het water vallen.

Het toegepaste materieel mag niet leiden tot omwoeling van de bodem. Het verstoren van de waterbodem heeft grote gevolgen voor de aanwezige fauna en moet daarom altijd voorkomen worden. Het knippen van de vegetatie boven de waterbodem waarbij de wortels van de planten behouden blijven is altijd te verkiezen boven andere schoningsmethoden.

Maaien

Er wordt bij de uitvoering van het werk zo veel mogelijk natuurvriendelijk materieel ingezet en/of sparende technieken toegepast. Hieronder zijn enkele richtlijnen aangegeven om invulling te geven aan de keuze van natuurvriendelijk materieel.

- De maaihoogte is minimaal 10 cm, hierdoor wordt schade aan dieren voorkomen;
- Klepelen is enkel toegestaan indien aan verschillende randvoorwaarden wordt voldaan, zie hiervoor bijlage 3. Klepelen heeft nooit de voorkeur aangezien dit veel schade aan planten en dieren veroorzaakt.

3.2.9 Geef dieren een kans om te vluchten en beperk de verstoring

Veel dieren zijn in staat om te vluchten voor de werkzaamheden. Het gaat hierbij bijvoorbeeld om zoogdieren en amfibieën in de oevers en om vissen en ringslangen in de watergang. Het is van belang dat met beleid wordt gewerkt en vooral met lage snelheid zodat dieren de kans om te vluchten kunnen benutten. Hieronder zijn maatregelen genoemd die bijdragen om negatieve effecten te voorkomen:

- Machines rijden stapvoets (5 km/u) langs de watergang en over onverhard, begroeid terrein om kleine dieren een kans te geven weg te vluchten;
- Werk in één richting en indien aan de orde van de dichte zijde naar het open water toe zodat vissen en andere dieren kunnen wegvluchten en niet ingesloten raken;
- Voer werkzaamheden uit in de daglichtperiode, dus zonder gebruik te maken van kunstlicht om verstoring van vleermuizen en andere dieren te voorkomen;
- Steile oevertaluds worden ontzien zodat negatieve effecten op nesten van de ijsvogel en oeverzwaluw worden voorkomen.
- Op locaties waar beschermde amfibieën voorkomen, (rugstreeppad uitgezonderd) wordt gewerkt tussen 15 september en 1 februari.
- Op locaties waar krabbenscheer voorkomt, wordt 50% van de krabbenscheer en waterbodem gespaard.

- In gebieden waar krabbenscheer voorkomt wordt voldoende bestaande informatie verzameld over het voorkomen van krabbenscheer of wordt gewerkt als de plant zichtbaar is.
- Voorkom schade aan bermen, slootkanten, houtsingels, bosjes en solitaire bomen.
- Maak zoveel mogelijk gebruik van bestaande infrastructuur.
- Verwijder plantenresten na het schonen zorgvuldig uit het water om zuurstofvraag met als gevolg sterfte van macrofauna en vissen te voorkomen.
- Raak geen ree of damhert aan. Directe aanraking, ook met handschoenen, moet worden voorkomen om te vermijden dat de dieren de mensengeur overnemen waarna het moederdier het dier afstoot. In dekking aangetroffen kalveren worden buiten de werkstrook geplaatst door de dieren aan te vatten met een flinke bos gras.

3.2.10 Sparen van vogelnesten in water en oevers

In de broedvogelperiode (februari t/m augustus) inspecteert*) een medewerker van de aannemer voorafgaand aan de werkzaamheden of broedende vogels en hun nesten aanwezig zijn in water of oevers. De nesten worden kort voor de uitvoering van de werkzaamheden gemarkeerd en ontzien door vijf meter rondom het nest niet te werken. De markering wordt direct na de werkzaamheden verwijderd om vermijdbare predatie door kraaien of vossen te voorkomen.

Hieronder zijn maatregelen genoemd om negatieve effecten te voorkomen:

- Voorlopen om de aanwezigheid van nesten vast te stellen;
- Vijf meter afstand houden tot vogelnesten (in water en oevers) die in gebruik zijn;
- Let goed op broedende vogels: baltsen, nestbouw, broeden en verzorgen van opgroeiende jongen opdat deze tijdens de werkzaamheden niet verstoord raken;
- Als het niet mogelijk is om voldoende afstand tot het nest te houden, dan wordt het werk uitgesteld.

*) Inspecteren en markeren van nesten wordt uitgevoerd door een onafhankelijk persoon die wordt ingehuurd door de aannemer en ten minste op niveau 1 is gecertificeerd voor het werken conform de gedragscode Omgevingswet.

3.2.11 Sparen van rietvogels en andere dieren in de oevers

Rijnland ontziet bij de werkzaamheden riet en andere oevervegetatie. Om broedvogels en andere dieren in het riet te sparen blijft een zo groot mogelijk deel van de oevervegetatie staan. Bij het uitvoeren van het werkzaamheden moeten rietkragen ten alle tijden zoveel mogelijk worden ontzien. Het herkennen van vogelnesten in rietkragen is specialistisch werk. Alleen goed geoefende vogelaars kunnen dit werk goed uitvoeren. Het voorlopen en markeren van vogelnesten in het riet is daarom geen optie. Vogelnesten in het riet worden beschermd door het verstoren van rietkragen te voorkomen.

Hieronder zijn maatregelen genoemd om negatieve effecten te voorkomen:

- Gebruik de kortste route van de verharde weg naar de watergang;
- Gebruik de kortste route om de baggerboot te water te laten
- Ga niet met boot en materieel door het riet
- Laat geen borglijnen door het riet slepen

3.2.12 Afzet van bagger en plantenresten

Waar mogelijk wordt bagger en plantenresten op de kant afgezet. Op locaties waar dit niet mogelijk is, worden bagger en plantenresten verzameld en afgevoerd. Bij het afzetten van bagger en plantenresten gelden de volgende aanbevelingen om flora en fauna zoveel mogelijk te sparen:

- Zet bagger en plantenresten buiten de oever af (boven de insteek bijvoorbeeld tegen het onderhoudspad) om nesten van kleine grondgebonden zoogdieren en kwetsbare plantensoorten zoals orchideeën te sparen
- Zet bagger en plantenresten op tenminste vijf meter afstand van broeihopen van ringslangen af;
- Zet geen bagger of plantenresten af op wortelkluiten en bladhopen (winterverblijfplaatsen) in gebieden waar de ringslang voorkomt.
- Laat bagger ten minste 48 uur op de kant liggen om amfibieën en andere lopende dieren een kans te geven terug te keren naar de watergang;
- Voer plantenresten zoveel mogelijk af. Om bestaande vegetatie zoveel mogelijk te behouden. Plantenresten mogen wel gebruikt worden om broeihopen in stand te houden.

3.2.13 Terugzetten van dieren in de watergang

Met het afzetten van bagger en plantenresten kan fauna op de kant terecht komen. Niet alle dieren zijn in staat zelf terug te keren naar het water. Om onnodige sterfte van deze dieren te voorkomen geldt het volgende:

- Zet alle met het oog zichtbare fauna, zowel beschermd als onbeschermd, die op de afgezette bagger en plantenresten zijn terechtgekomen direct na het uitvoeren van de werkzaamheden, maar in ieder geval binnen twee uur na het afzetten van de plantenresten voorzichtig terug in de geschoonde watergang. Het zal hierbij vooral gaan om vissen die op de kant zijn terechtgekomen en eventueel grote zoetwatermosselen.

3.2.14 Controle of nalopen van bagger en plantenresten

In het beheergebied van Rijnland komen geen juridisch beschermde vissen voor in wateren waar Rijnland het onderhoud uitvoert. Om deze reden laat Rijnland bagger en plantenresten niet specifiek controleren of "nalopen" op de aanwezigheid van beschermde diersoorten. De dieren die tijdens de werkzaamheden gezien worden, moeten wel terug gezet worden (zie 3.2.13).

De beschermde soorten in Rijnland zijn in staat om te vluchten voor de werkzaamheden (ringslang/waterspitsmuis) of de populaties worden afdoende beschermd door delen van de vegetatie bij het baggeren en schonen te sparen (groene glazenmaker en platte schijfhoren). Door zorgvuldig en gefaseerd te werken in ruimte en tijd blijven populaties van beschermde soorten behouden.

3.2.15 Afvoeren van bagger en plantenresten: aandacht voor exoten

Bij het vervoeren van bagger en plantenresten kunnen exotische dieren onbedoeld worden verspreid. Voorkomen moet worden dat exotische kreeften, macrofauna en vissen in wateren terecht kunnen komen waar deze eerder nog niet voorkwamen. Zie hiervoor het handelingskader transport en verwerking invasieve exoten (corsanummer 23.013076).

3.2.16 Documentatie

Bij controle op de naleving door het bevoegd gezag (gedeputeerde staten van de provincie) moeten de volgende documenten ter plaatse (fysiek of digitaal) kunnen worden getoond:

- De rapportage van het ecologisch onderzoek, waaruit blijkt dat voldoende kennis is over de aanwezigheid van de beschermde soorten (paragraaf 3.4.1 onderzoek). Dit kan ook geborgd zijn in het ecologisch werkprotocol.
- Het ecologisch werkprotocol (zie paragraaf 3.4.3) en een kaart met de verspreiding van de beschermde soorten over het werkterrein.
- Documentatie waaruit blijkt dat het waterschap de ketenverantwoordelijkheid voor het eigen personeel heeft ingevuld, bijvoorbeeld een bewijs van deelname aan een instructiebijeenkomst over het ecologisch werkprotocol in het plangebied.
- Bevindingen worden vastgelegd, bijvoorbeeld in het kwaliteitsmanagementsysteem.

Deze documenten dienen gedurende minimaal vijf jaar na afloop van het uitgevoerde werk op een centrale plek bewaard te blijven.

Voor aannemers en onderaannemers die in opdracht van het waterschap werken gelden dezelfde verplichtingen.

4. Bijlagen

4.1 Bijlage 1. Voorkomende soorten in beheergebied van Rijnland

In onderstaande tabel zijn de soorten opgenomen die in Rijnland voorkomen in het water en/of de oever en die zijn beschermd in het kader van de Wet natuurbescherming. Deze soorten kunnen door het baggeren worden verstoord of gedood.

Soortgroep	Habitatrichtlijn bijlage IV	Andere soorten
Zoogdieren	**Bever** **Otter** **Noordse woelmuis**	**Waterspitsmuis**
Amfibiën	Boomkikker Poelkikker Heikikker Kamsalamander **Rugstreeppad** Vroedmeesterpad	Bruine kikker Gewone pad Kleine watersalamander
Vissen	Houting	Grote modderkruiper
Reptielen		**Ringslang**
Insecten	Gestreepte waterroofkever Gevlekte witsnuitlibel **Groene glazenmaker** Sierlijke witsnuitlibel	
Weekdieren	**Platte schijfhoren**	

Beschermde soorten waar we rekening mee moeten houden

De dikgedrukte soorten in de tabel zijn soorten die door de uitvoering van baggerwerkzaamheden in het geding kunnen zijn. In onderstaande geven we aan hoe we met deze soorten rekening houden en zo het overtreden van verbodsbepalingen voorkomen.

Waterspitsmuis

De waterspitsmuis wordt verwacht langs watergangen waar jaarrond een brede strook ruige oevervegetatie aanwezig is.

Groene glazenmaker

De libelle groene glazenmaker is afhankelijk van de plant Krabbenscheer aangezien deze hier zijn eieren op afzet. De aanwezigheid van Groene glazenmaker wordt daarom gekoppeld aan de aanwezigheid van Krabbenscheervegetatie.

Ringslang

De ringslang komt voor in het oostelijk deel van Rijnlands beheergebied.

Platte schijfhoren

De platte schijfhoren is een zeer kleine waterslak die tussen waterplanten en oeverplanten leeft. Het is bij het schonen onmogelijk om de individuele platte schijfhorens te ontzien, ze worden met de plantenresten op de kant gezet. Het handmatig terugzetten van de slakken na het schonen is geen optie gezien het kleine formaat van de slak.

Bever

De bever is in de afgelopen jaren op steeds meer plekken waargenomen. De bever komt nu met name nog langs de randen van het beheergebied van Rijnland voor maar de verwachting is dat de soort zich verder uit zal breiden.

Otter

De otter is waargenomen in en rond de Nieuwkoopse plassen, Reeuwijkse plassen en rondom Nootdorp. De verwachting is dat de otter zich verder zal blijven verspreiden door het beheergebied van Rijnland.

De Noordse woelmuis
De noordse woelmuis komt voor in de oevers van de Nieuwkoopse plassen, de Kagerplassen en de Zwanburgerpolder.

Amfibieën
Veel beschermde soorten amfibieën komen uitsluitend voor in duinwateren, in het Natura 2000 gebied Nieuwkoopse plassen of in andere gebieden waar Rijnland niet het onderhoud aan het nat profiel en begroeide oevers uitvoert. Het betreft de soorten:

- Boomkikker
- Poelkikker
- Heikikker
- Kamsalamander
- Vroedmeesterpad

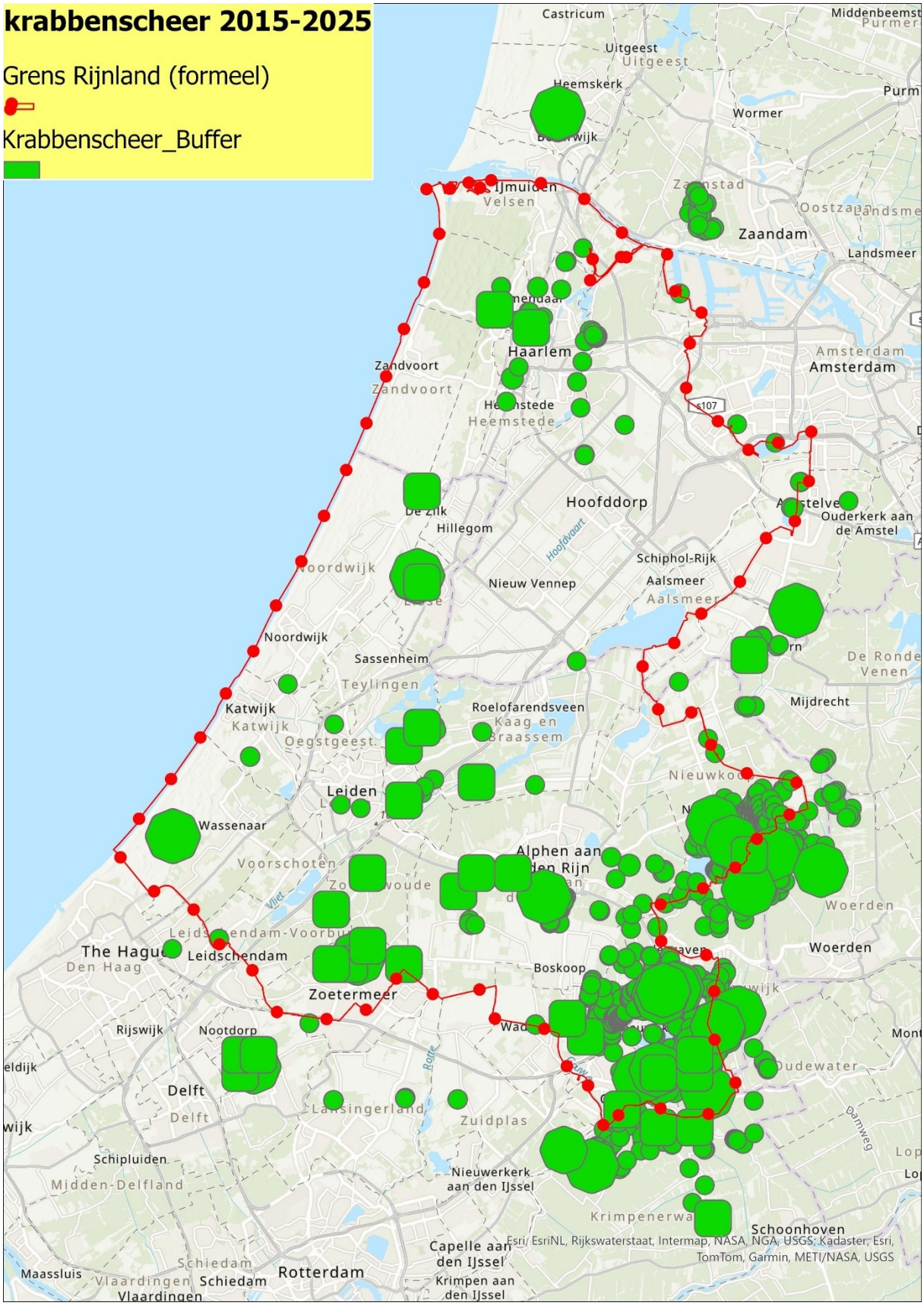
Rugstreeppad
De rugstreeppad komt verspreid in Rijnland voor. De soort plant zich voort in ondiepe wateren met weinig plantengroei. De primaire wateren zijn voor de voortplanting niet geschikt. In de kleinere overige wateren kan de pad zich wel voortplanten.

Insecten
Veel beschermde soorten insecten komen uitsluitend voor in duinwateren, in het Natura 2000 gebied Nieuwkoopse plassen of in andere gebieden waar Rijnland niet het onderhoud aan het nat profiel en begroeide oevers uitvoert. Het betreft de soorten:

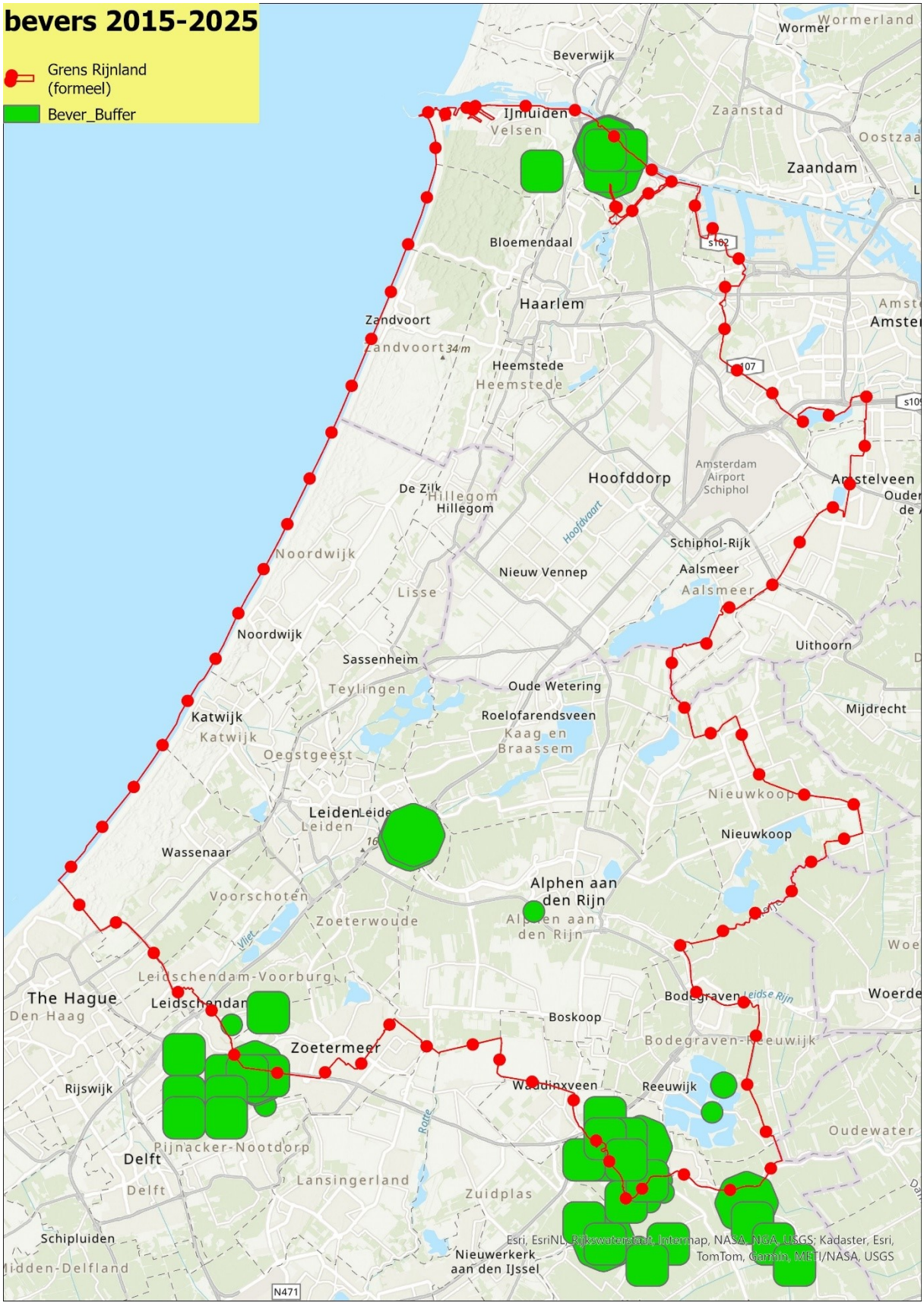
- Gestreepte waterroofkever
- Gevlekte witsnuitlibel
- Sierlijke witsnuitlibel

Vissen
De grote modderkruiper is in de afgelopen 10 jaar één keer in Rijnlands gebied aangetroffen. Omdat alleen de primaire watergangen in het groeiseizoen worden geschoond en de overige watergangen pas later zal er altijd voldoende habitat voor de soort aanwezig zijn. De houting is enkele keren waargenomen en komt niet voor in wateren die door Rijnland worden onderhouden. Het schonen van watergangen heeft geen effect op de populaties van deze vissoorten.

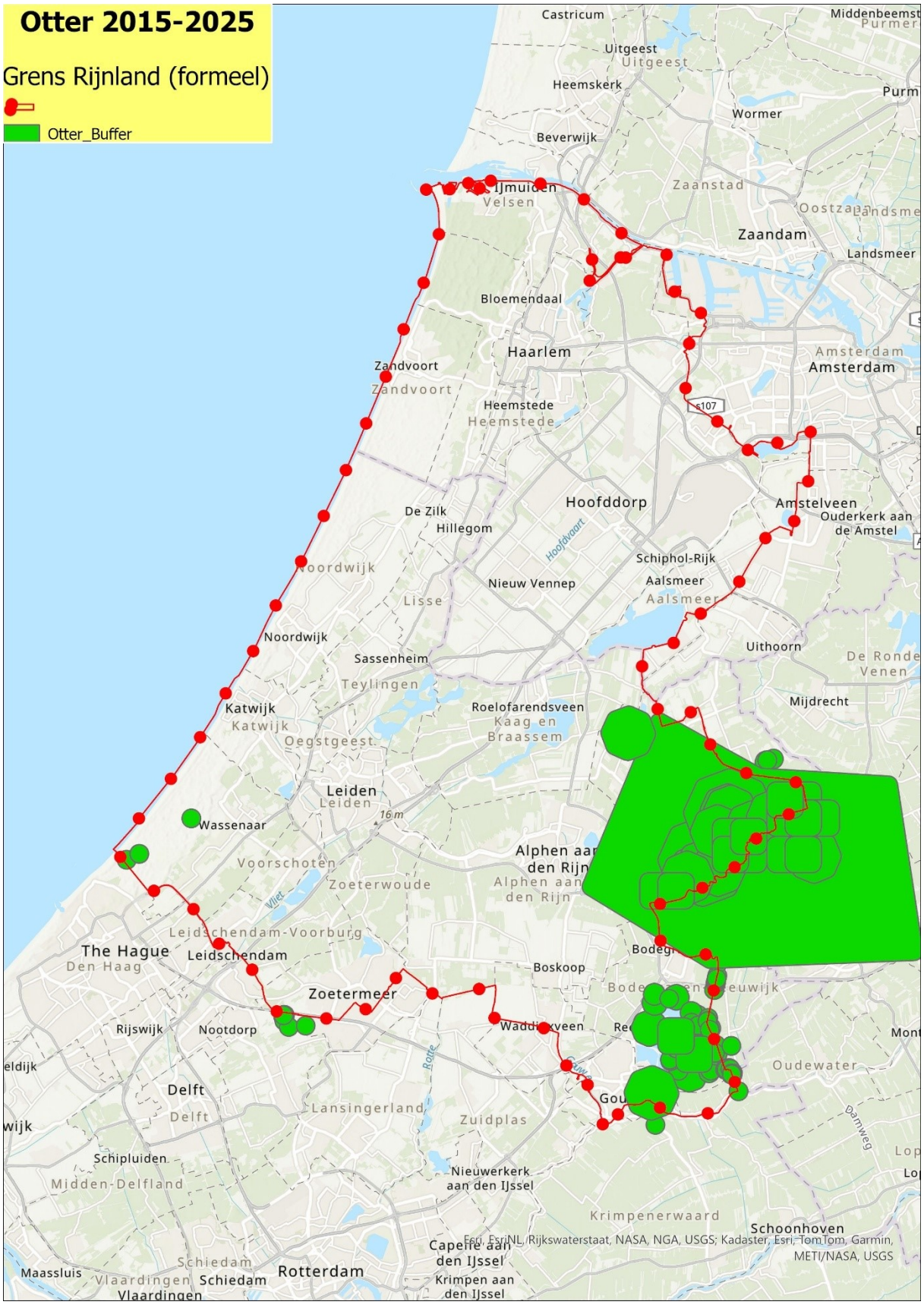
Verspreiding van krabbenscheer in Rijnland

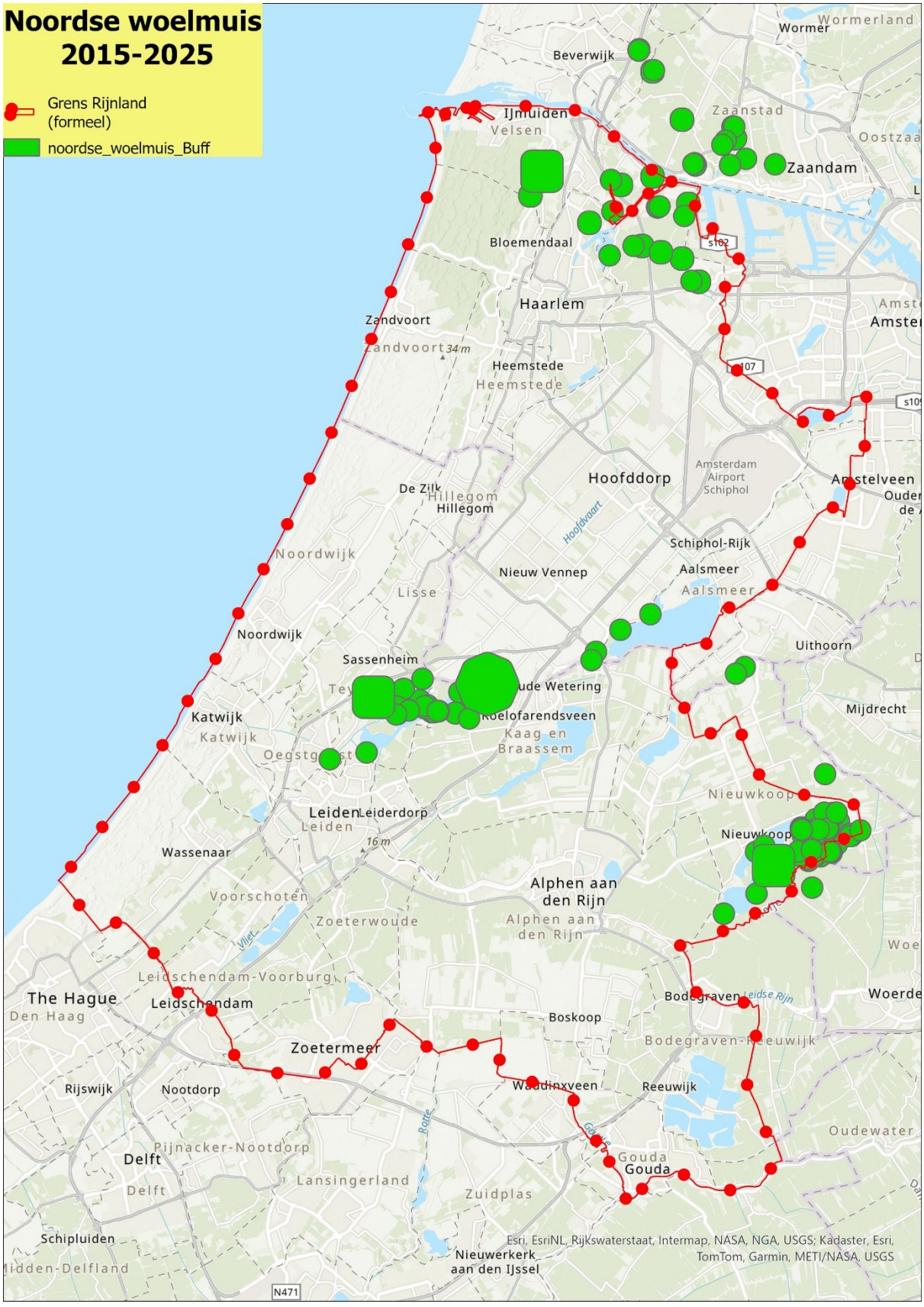
Verspreiding van bever in Rijnland

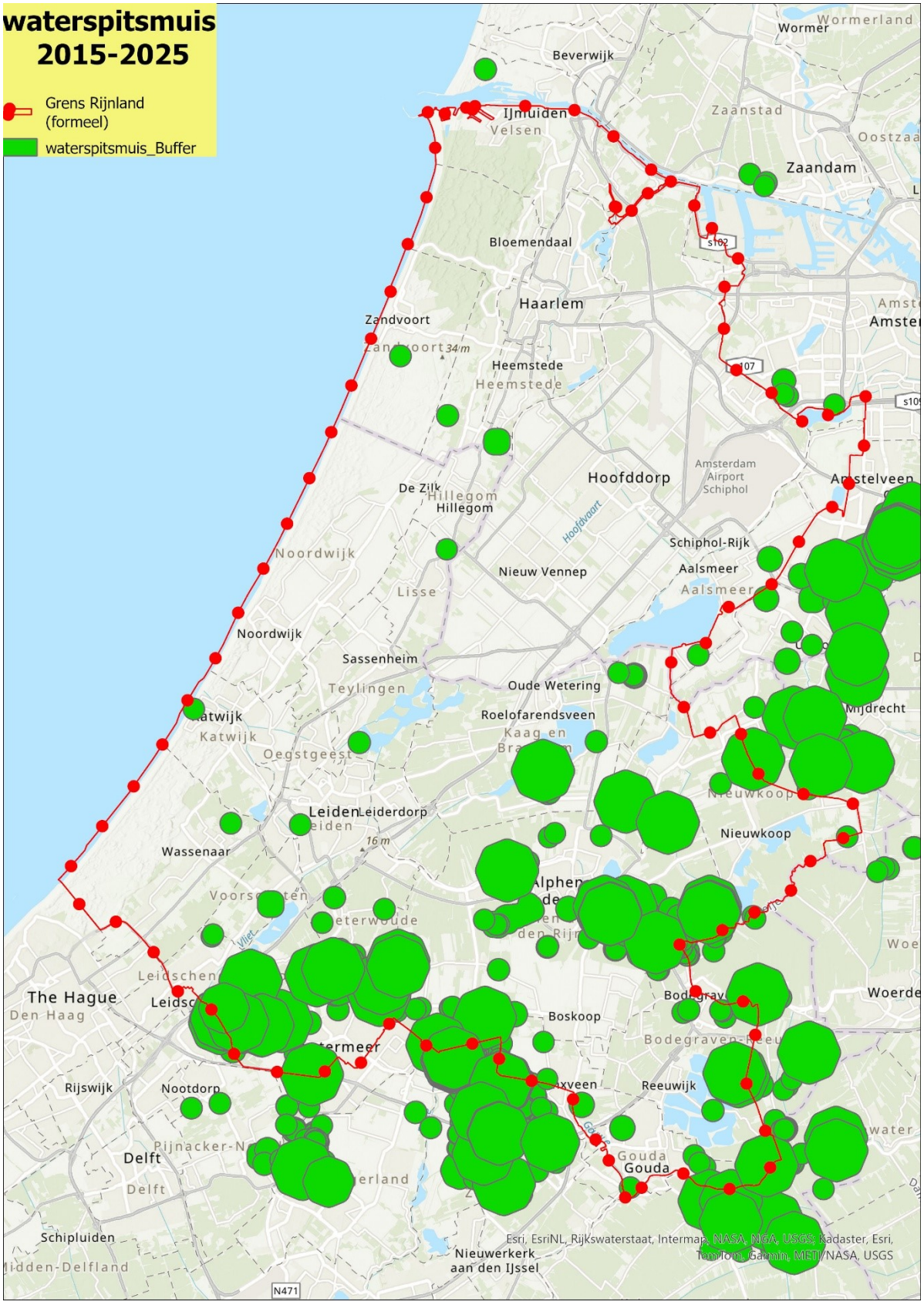
Verspreiding van otter in Rijnland

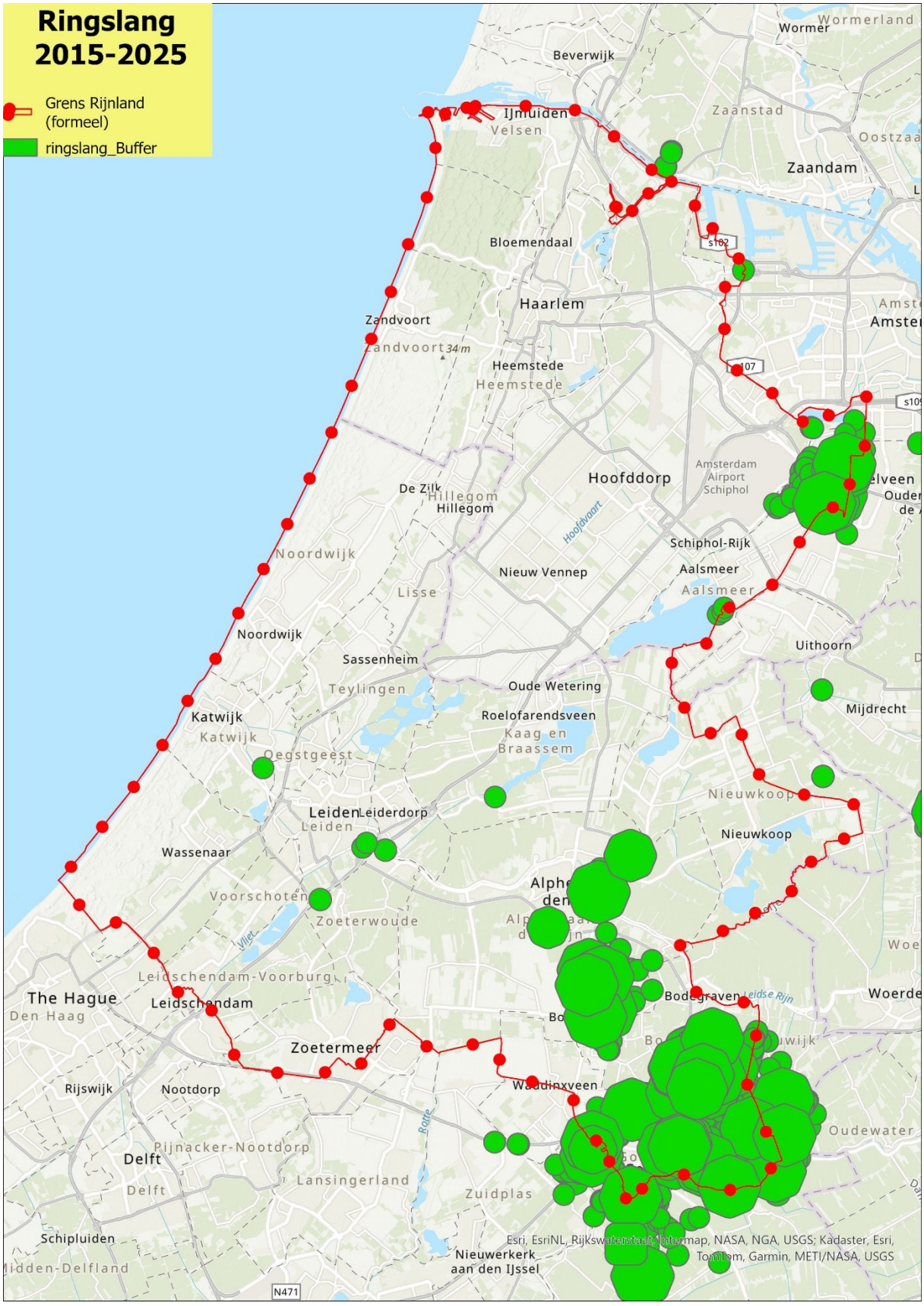
Verspreiding van Noordse woelmuis in Rijnland

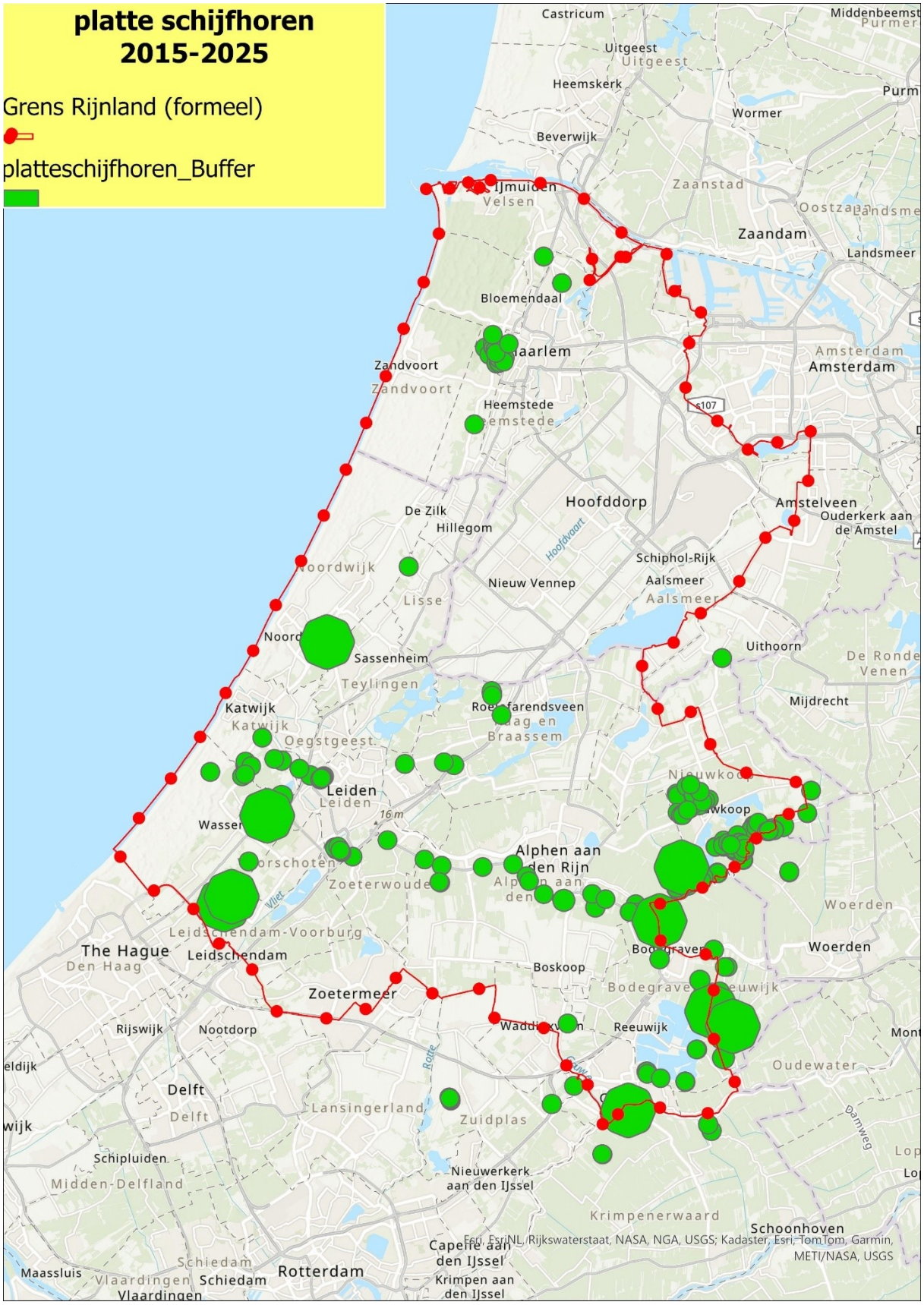
Verspreiding van waterspitsmuis in Rijnland

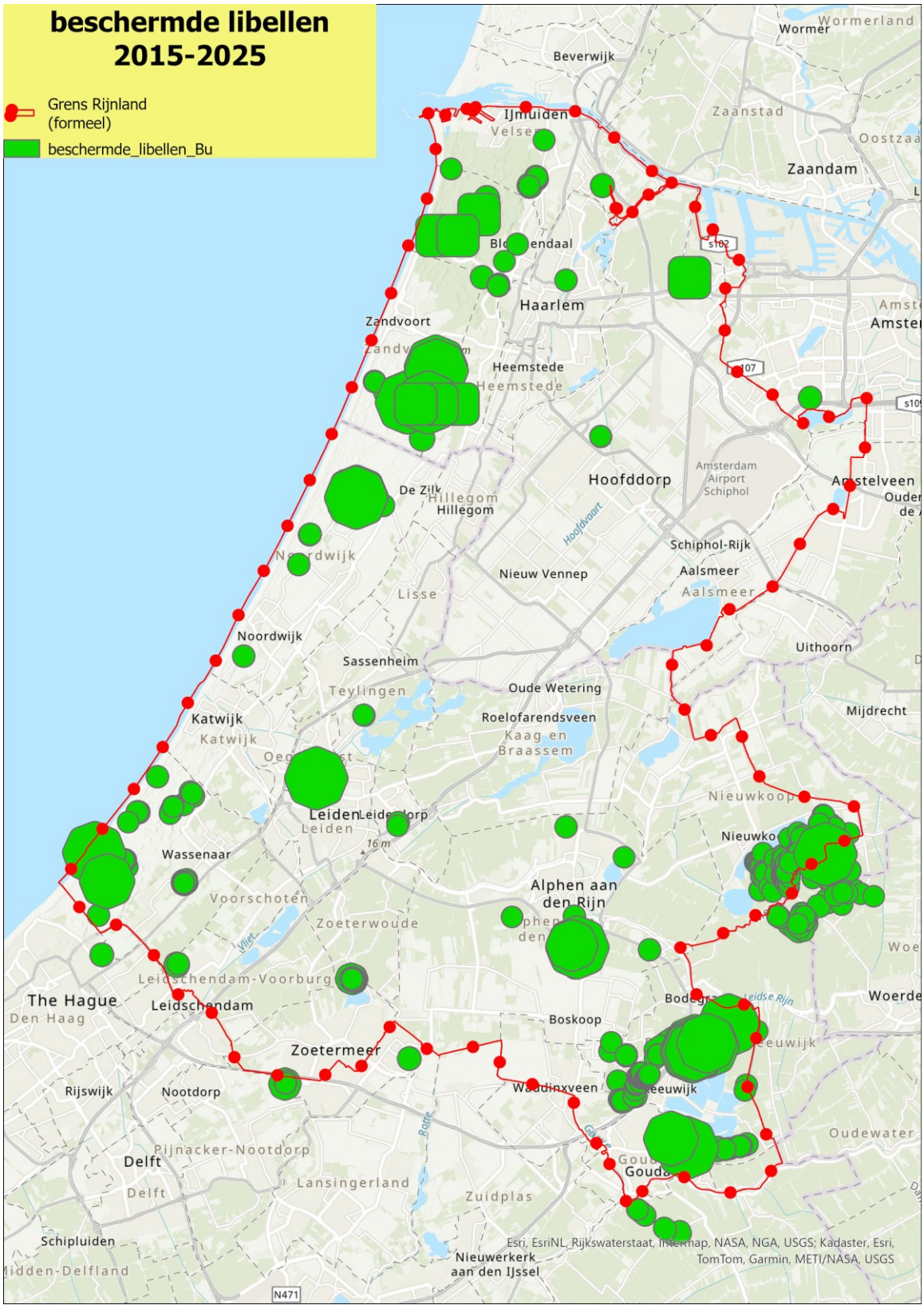
Verspreiding van ringslang in Rijnland

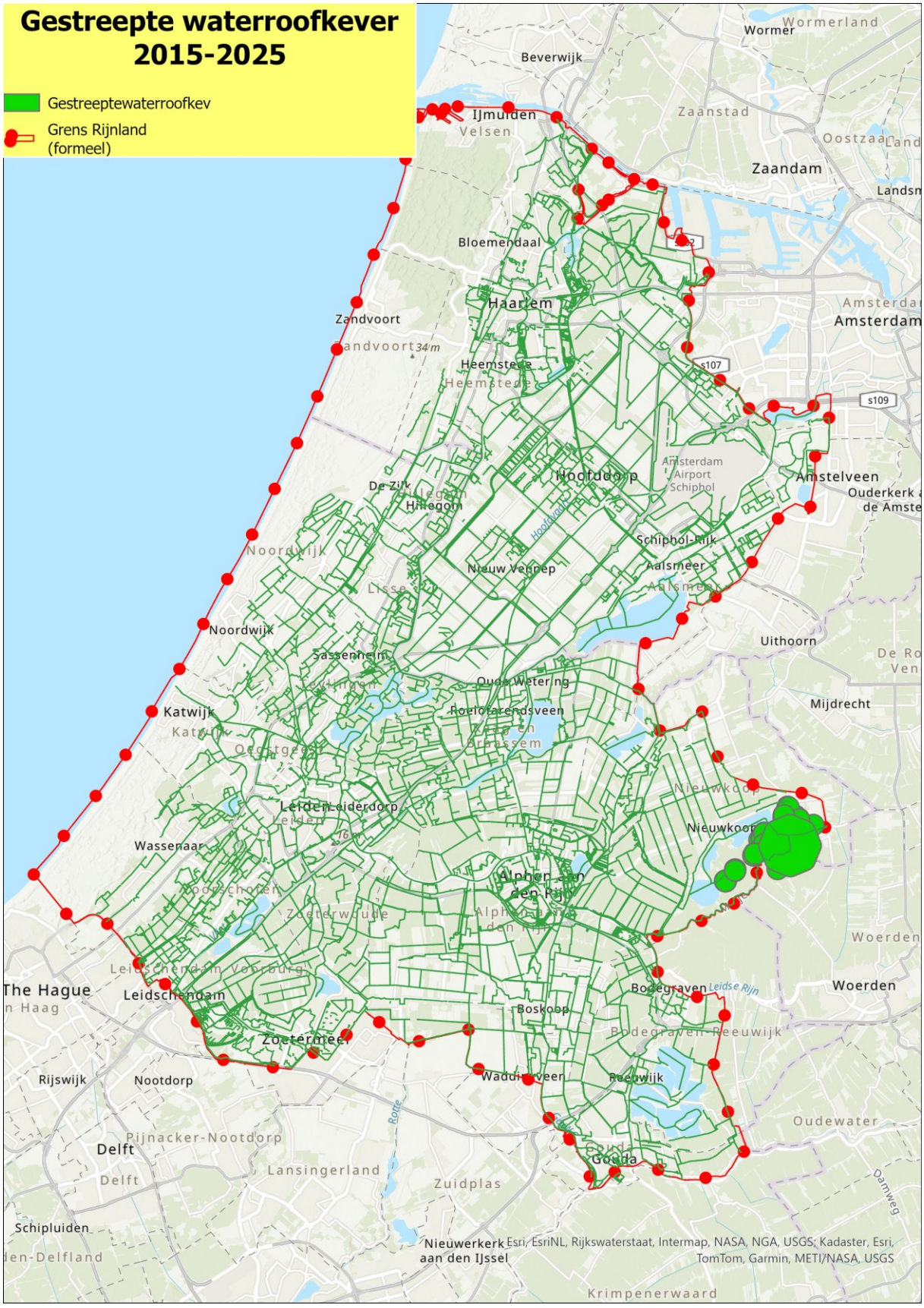
Verspreiding van platte schijfhoren in Rijnland

Verspreiding juridisch beschermde libellen

Verspreiding gestreepte waterroofkever

4.2 Bijlage 2. Soortgebonden maatregelen

Soortgebonden maatregelen aanvullend op habitatbenadering

Voor onderstaande soorten is buiten de habitatbenadering nog een aantal aanvullende maatregelen opgenomen in het werkprotocol. De reden hiervoor is dat deze soorten niet voldoende beschermd zijn bij het enkel toepassen van de habitatbenadering. Enkel de soorten die voorkomen in het beheergebied van Rijnland en mogelijk negatieve effecten ondervinden door de werkzaamheden van Rijnland zijn opgenomen.

Zwarte stern:

werkzaamheden worden uitgevoerd buiten het broedseizoen van zwarte stern, welke globaal loopt van mei t/m juni.

Bever en otter:

- Er worden geen werkzaamheden uitgevoerd in het essentiële leefgebied van bever en otter.
- Bij rust en voortplantingsplaatsen worden werkzaamheden uitgevoerd buiten de kwetsbare periode. De kwetsbare periode van de bever is van mei tot en met augustus en die van de otter van april tot en met augustus. Beschermingszone en aanpak op basis van behoud functionaliteit dienen te worden bepaald door een ecologisch deskundige.
- Niet werken vanaf de oever waarin zich een hol of burcht bevindt, in de periode net voor en na de zonsondergang dan wel zonsopkomst of bij ijsgang.
- (Maai)beheer dient gericht te zijn op behoud van de leefomgeving door gefaseerd te werken in tijd in ruimte met behoud van essentiële foerageerlocaties. Werkzaamheden worden overdag uitgevoerd. Werkzaamheden binnen de beschermingszone zijn toegestaan buiten de kwetsbare periode wanneer er met handkracht wordt gewerkt. Binnen de kwetsbare periode zijn werkzaamheden binnen 20 meter van een beverburcht uitsluitend toegestaan wanneer een ecologisch deskundige onderbouwd heeft aangegeven dat hiervan geen verstorende werking uitgaat.

Waterspitsmuis/ noordse woelmuis: Baggerslib niet in de leefgebieden van de waterspitsmuis en/of de noordse woelmuis deponeren, maar bijv. op of tegen het onderhoudspad. Vertroebeling van het water dient zoveel mogelijk voorkomen te worden.

Amfibieën: de voorkeursperiode is september t/m oktober. Bij soorten die niet overwinteren in het water zoals heikikker, kamsalamander en rugstreeppad is dat september t/m maart.

kamsalamander, alpenwatersalamander, *vroedmeesterpad: bij werkzaamheden in een uniek, geïsoleerd voortplantingsgebied (zoals een poel) dat niet in directe verbinding staat met ander oppervlaktewater dient gewerkt te worden middels Desinfectie Protocol Veldwerk RAVON om mogelijke verspreiding van desastreuze ziektes en schimmels binnen populaties te voorkomen.

*Deze soort komt in het beheergebied van Rijnland voor maar niet van nature en is uitgezet. Om deze reden is deze soort niet beschermd onder de Omgevingswet in het beheergebied van Rijnland.

Ringslang: baggerslib en plantenresten niet op broeihopen van ringslang deponeren. Plantenresten mogen wel worden benut om (de functie van) de hoop in stand te houden.

Groene glazenmaker: Bij baggeren van een watergang met een watergangdekkende vegetatie van krabbenscheer in het leefgebied van groene glazenmaker mag zodanig worden gebaggerd dat na baggeren nog minimaal 50% van de watergang bedekt is met krabbenscheer. Vóór aanvang van de werkzaamheden worden foto's gemaakt van de situatie. Deze foto's worden gedocumenteerd, samen met een kaart waarop de locaties van de krabbenscheer staan aangegeven.

***Gestreepte waterroofkever:**

- baggeren in september – oktober.
- Minimaal 50% van de watervegetatie en de waterbodem blijft gespaard, elke keer een andere 50%. Bij aantoonbare noodzaak (met wettelijk belang en alternatievenafweging) is het mogelijk hiervan af te wijken. De noodzaak hiertoe dient door een ecologisch deskundige goed onderbouwd in het ecologisch werkprotocol te worden opgenomen.

*Deze soort komt enkel in en rondom de Nieuwkoopse plassen voor.

Platte schijfhoren:

- Bij werkzaamheden de locaties met waterplanten met eieren of individuen van platte schijfhoren ontzien.
- Beheer en onderhoud dient gericht te zijn op behoud van de soort en dan met name gericht op het duurzaam behoud van de onderwatervegetatie en op de kwaliteit daarvan. Tevens dient de kwaliteit van de watersamenstelling te worden gewaarborgd. Voorafgaand aan baggerwerkzaamheden dient daarom te worden beoordeeld of uitvoering hiervan in betreffende watergang noodzakelijk is.
- Werkzaamheden dienen gefaseerd te worden uitgevoerd waarbij minimaal 50% per jaar van de watervegetatie gespaard blijft. Hierbij ook de waardevolle locaties (waterplanten met eieren of individuen) ontzien. Bij aantoonbare noodzaak (met wettelijk belang en alternatievenafweging) is het mogelijk hiervan af te wijken. De noodzaak hiertoe dient door een ecologisch deskundige goed onderbouwd in het ecologisch werkprotocol te worden opgenomen.

SOORTGEBONDEN MAATREGELEN BIJ NIET TOEPASSEN HABITATBENADERING

Als de habitatbenadering niet kan worden toegepast gelden onderstaande soortgebonden maatregelen. Deze maatregelen zijn uitsluitend bedoeld voor de situatie waarin de betreffende soort(groep) daadwerkelijk aanwezig is.

Vogels

Het gaat hierbij met name om de soortgroepen watervogels die in sterke mate gebonden zijn aan water. Nesten kunnen langs de oever en op het water aanwezig zijn als drijvende of verankerde constructies. Water vormt een foerageergebied voor soorten die planten, vis en schelpdieren eten. Daarnaast vindt voor een aantal soorten ook de balts plaats op het water. Daarnaast worden ook grondbroeders en rietvogels aangetroffen langs wateren.

Alle vogelsoorten

Werk bij voorkeur buiten de kwetsbare periode.

De Omgevingswet kent géén standaardperiode voor het broedseizoen. Het zwaartepunt van het broedseizoen ligt in de periode van 15 maart tot 15 juli, maar dat kan verschillen per soort en per jaar. Er hoeft alleen rekening te worden gehouden met deze periode indien er sprake is van (een) broedgeval(len).

Broedende vogels, in gebruik zijnde nesten (vanaf het moment van nestbouw t/m de periode van het nest als rustplaats voor pullen) en aanwezige eieren mogen niet worden verstoord en dienen te worden gespaard. Ook buiten het reguliere broedseizoen.

Bij werken binnen de kwetsbare periode op locaties waar broedende vogels kunnen worden aangetroffen is locatiebezoek verplicht. Dit moet worden uitgevoerd of gecoördineerd door een ecologische deskundige. Actieve nesten moeten worden gemarkeerd (mag digitaal) en rond een nest moet rondom minimaal 10 meter vegetatie met voor nestvlieders voldoende dekking en foerageermogelijkheden worden gespaard. De markering wordt direct na het maaien verwijderd.

Sterns

Op locaties met jaarlijks aanwezige in kolonie broedende soorten zoals zwarte stern, witwangstern en witvleugelstern moet deze functie behouden blijven. Beheer en onderhoud van deze locaties mag niet resulteren in het ongeschikt worden als broedlocatie.

In gebieden met zwarte stern, witwangstern en witvleugelstern mag een watergangdekkende vegetatie van krabbenscheer zodanig worden gebaggerd dat na baggeren nog minimaal 50% van de watergang met krabbenscheer bedekt is. Bij het verwijderen van krabbenscheer worden vóór aanvang van de werkzaamheden foto’s gemaakt van de situatie. Deze foto’s worden gedocumenteerd, samen met een kaart waarop de locaties van de krabbenscheer staan aangegeven. Na het baggeren wordt op de kant gedeponeerde krabbenscheer zoveel mogelijk teruggeplaatst. Ook andere broedmogelijkheden in de vorm van nestvlotjes of andere drijvende watervegetatie dient op deze locaties behouden te blijven.

Juridisch beschermde zoogdieren

Watergangen en kerende voorzieningen kunnen onderdeel vormen van het leefgebied van zoogdieren als (woel)muizen, (water)spitsmuizen, otter, das en van de bever. Verblijven betreffen bijvoorbeeld muizenholen en burchten van dassen en bevers. Voor met name waterspitsmuis, otter en bever is het water zelf ook belangrijk onderdeel van het leefgebied.

Waterspitsmuis en noordse woelmuis

Voorkeursoptie: in de kwetsbare periode geen werkzaamheden uitvoeren in essentieel leefgebied. De kwetsbare perioden voor waterspitsmuis zijn de voortplantingsperiode van april t/m augustus en de winterrustperiode van december t/m februari. De kwetsbare periode voor noordse woelmuis is november t/m augustus.

Optie 2: Indien werkzaamheden toch moeten worden uitgevoerd in de kwetsbare periode, dan:

- Dient verstoring door werkzaamheden in de directe omgeving waar mogelijk voorkomen te worden.
- Mogen werkzaamheden niet leiden tot het ongeschikt worden van essentieel leefgebied.

Voor het uitvoeren van werkzaamheden geldt:

- In het leefgebied van de waterspitsmuis vindt baggeren plaats vanaf een kant met ongeschikt habitat voor de waterspitsmuis. Dit alleen waar dit mogelijk is (i.v.m. bereikbaarheid, eigendomssituatie) en alleen als er aan één kant duidelijk minder geschikt leefgebied heeft. Er wordt maximaal 50% per jaar geschoond in stroken van 250 meter.
- Vertroebeling van het water dient zoveel mogelijk voorkomen te worden.
- Als de oever leefgebied is van de waterspitsmuis of de noordse woelmuis dienen de werkzaamheden zo te worden uitgevoerd dat de oevers niet worden beschadigd.
- Baggerslib wordt niet in de leefgebieden van de waterspitsmuis en/of de noordse woelmuis gedeponeerd.

Bever en otter

- Er worden geen werkzaamheden uitgevoerd in het essentiële leefgebied van bever en otter.
- Bij rust en voortplantingsplaatsen worden werkzaamheden uitgevoerd buiten de kwetsbare periode. De kwetsbare periode van de bever is van mei tot en met augustus en die van de otter van april tot en met augustus. Beschermingszone en aanpak op basis van behoud functionaliteit dienen te worden bepaald door een ecologisch deskundige.
- Niet werken vanaf de oever waarin zich een hol of burcht bevindt, in de periode net voor en na de zonsondergang dan wel zonsopkomst of bij ijsgang.
- (Maai)beheer dient gericht te zijn op behoud van de leefomgeving door gefaseerd te werken in tijd in ruimte met behoud van essentiële foerageerlocaties. Werkzaamheden worden overdag uitgevoerd. Werkzaamheden binnen de beschermingszone zijn toegestaan buiten de kwetsbare periode wanneer er met handkracht wordt gewerkt. Binnen de kwetsbare periode zijn werkzaamheden binnen 20 meter van een beverburcht uitsluitend toegestaan wanneer een ecologisch deskundige onderbouwd heeft aangegeven dat hiervan geen verstorende werking uitgaat.
- Voor recente dassen en beveractiviteit in waterkeringen waardoor in de nabije toekomst onveilige situaties ontstaan, is het mogelijk het gebruik van deze pijpen en/of holen te ontmoedigen en de locaties te ontmantelen. Het gaat hierbij om activiteit die binnen een

tijdsbestek van een maand is ontstaan of aanwezige pijpen/holen die incidenteel worden gebruikt en waarvoor voldoende alternatief in de directe omgeving beschikbaar is. Het geldt niet voor kraamfuncties.

Juridisch beschermde amfibieën

Voor alle amfibieënsoorten is water van belang voor de voortplanting. Eitjes, en bij vuursalamander en vroedmeesterpad larven, worden afgezet in tal van waterlichamen, vennen, poelen, ondiepe plassen, afgesloten rivierarmen, sloten etc., elke soort heeft zo zijn voorkeur. De meeste soorten hebben met name een binding met het water gedurende de voortplantingsperiode. Diverse soorten overwinteren echter ook in diepere delen van waterlichamen. Rondom voortplantingswater van amfibieën maken oevers essentieel onderdeel uit van het leefgebied. Soorten vinden hier beschutting in vegetatie en voedsel.

Alle soorten

Voorkeursoptie: in de kwetsbare periode geen werkzaamheden uitvoeren in essentieel leefgebied:

- Voor soorten die in het water overwinteren baggeren buiten kwetsbare perioden. De kwetsbare perioden zijn de voortplantings en overwinteringsperiode van november t/m augustus. De voorkeursperiode is september oktober. De exacte periode dient te worden bepaald door een ecologisch deskundige.
- Bij soorten die niet overwinteren in het water zoals heikikker, kamsalamander en rugstreeppad geldt enkel de voortplantingsperiode als kwetsbare periode. De voortplantingsperiode is van april t/m augustus.

Optie 2: In geval van aantoonbare noodzaak (bv. om de doorstroming veilig te stellen) in essentieel leefgebied van amfibieën in de kwetsbare periode werkzaamheden gefaseerd uitvoeren: De noodzaak dient door de ecologische deskundige goed onderbouwd te worden in het ecologisch werkprotocol.

Voor het uitvoeren van werkzaamheden geldt:

- maximaal 50% per jaar wordt bewerkt met behoud van voortplantingsplaatsen. Als uitgangspunt geldt: behoud van structuurvariatie (dichte begroeiing met schuilplaatsen en open/kale plekken voor zonnen).

kamsalamander, alpenwatersalamander, *vroedmeesterpad: bij werkzaamheden in een uniek, geïsoleerd voortplantingsgebied (zoals een poel) dat niet in directe verbinding staat met ander oppervlaktewater dient gewerkt te worden middels Desinfectie Protocol Veldwerk RAVON om mogelijke verspreiding van desastreuze ziektes en schimmels binnen populaties te voorkomen.

*Deze soort komt in het beheergebied van Rijnland voor maar niet van nature en is uitgezet. Om deze reden is deze soort niet beschermd onder de Omgevingswet in het beheergebied van Rijnland.

Juridisch beschermde libellen

Open water is voor libellen cruciaal voor de voortplanting: als eiafzetplek en als opgroeigebied voor de larven. De sliblaag is van belang voor (overwintering van) de larven.

- In leefgebied van beschermde libellen wordt gefaseerd gewerkt. De voor de betreffende soorten belangrijkste delen van de onderwatervegetatie en/of van de waterbodem blijven jaarlijks gespaard. Dit ter beoordeling aan een ecologisch deskundige.
- Behoud structuurelementen en een verscheidenheid aan verlandingsstadia zoals waterplanten, riet en ruigte en een flauw oevertalud. In het leefgebied van beschermde libellensoorten ten minste 25% van de oevervegetatie laten staan.
- Een ecologisch deskundige moet de relevante elementen voor de betreffende soort concreet maken in het ecologisch werkprotocol. Deze elementen moeten worden behouden door gefaseerd te werken. Ten minste 25% van de relevante structuurelementen in het leefgebied van de lokale populatie mag niet worden aangetast.
- Minimaal 50% van de onderwatervegetatie en de waterbodem jaarlijks sparen. Bij aantoonbare noodzaak (met wettelijk belang en alternatievenafweging) is het mogelijk hiervan af te wijken. De noodzaak hiertoe dient door een ecologisch deskundige goed onderbouwd in het ecologisch werkprotocol te worden opgenomen.

Groene glazenmaker

Bij baggeren van een watergang met een watergangdekkende vegetatie van krabbenscheer in het leefgebied van groene glazenmaker mag zodanig worden gebaggerd dat na baggeren nog minimaal 50% van de watergang bedekt is met krabbenscheer. Vóór aanvang van de werkzaamheden worden foto’s gemaakt van de situatie. Deze foto’s worden gedocumenteerd, samen met een kaart waarop de locaties van de krabbenscheer staan aangegeven.

gevlekte witsnuitlibel

De gevlekte witsnuitlibel is afhankelijk van moerasachtige systemen en vegetatierijke vennen en plassen. Larven komen vooral voor in het vegetatierijke deel in de overgang van water naar land. Voor de bosbeekjuffer is voldoende schaduw en zuurstofrijk stromend water van essentieel belang. In het leefgebied moet bij baggerwerkzaamheden ten minste 50% van de bagger aanwezig blijven, elke keer een andere 50%.

Juridisch beschermde vlinders

- Jaarrond mogelijk indien het essentiële leefgebied van de vlinder niet significant wordt aangetast.
- Slib of vrijkomend materiaal niet op waardplanten deponeren.

Gestreepte waterroofkever

De soort komt vooral voor in permanente, heldere, onbeschaduwde, stilstaande of licht stromende wateren met een goed ontwikkelde onderwater vegetatie zonder kroos. De soort concentreert zich op beschutte, structuurrijke plekken langs wateren die vaak wat groter zijn zoals petgaten, weteringen en kanalen zonder scheepvaart. Volwassen dieren zijn jaarrond in het water aanwezig. Water en oeverplanten zijn van belang voor de eiafzet: deze worden in stengels geprikt. Een goed ontwikkelde oeverzone boven de waterlijn is van belang voor verpopping. Volwassen dieren overwinteren onder water tussen slib en plantenwortels.

- Baggeren vindt plaats in de maanden september en oktober. Na oktober trekken de volwassen kevers zich terug in bodem tussen plantenwortels en slib voor de overwintering.
- Minimaal 50% van de watervegetatie en de waterbodem blijft gespaard, elke keer een andere 50%. Bij aantoonbare noodzaak (met wettelijk belang en alternatievenafweging) is het mogelijk hiervan af te wijken. De noodzaak hiertoe dient door een ecologisch deskundige goed onderbouwd in het ecologisch werkprotocol te worden opgenomen.

Platte schijfhoren

De platte schijfhoren leeft vooral in ondiepe, onbeschaduwde (vrijwel) stilstaande, voedselrijke wateren in veenweidegebieden met een uitbundige en bij voorkeur qua soorten gevarieerde onderwatervegetatie, die nooit droog komen te staan. Daarnaast leven de dieren in duin en laagveenplassen, watergangen langs duinranden en het overstromingsgebied van de grote rivieren. Op kleibodems komen ze minder voor en op zandgronden zijn ze zeldzaam. Ze leven op smalle waterpest, grof hoornblad, kikkerbeet, brede waterpest, kranswieren en krabbenscheer, glanzig fonteinkruid en kransvederkruid (kleigebieden). Vooral in sloten met krabbenscheer in laagveengebieden wordt de soort vaak en in grotere aantallen aangetroffen. Ook op plekken met kalkrijke kwel op ogenschijnlijk minder geschikte plekken, kan de soort in grote aantallen voorkomen. Jonge exemplaren worden vaak in grote aantallen aangetroffen op draadwier. Als het water te eutroof wordt waardoor kroossoorten te uitbundig het wateroppervlak gaan afdekken en daardoor de onderwatervegetatie afsterft door te weinig licht verdwijnt de platte schijfhoren. In de wintermaanden zakken de dieren met het afsterven van de onderwatervegetatie naar de bodem.

Voor het uitvoeren van de werkzaamheden geldt:

- Bij werkzaamheden de locaties met waterplanten met eieren of individuen van platte schijfhoren ontzien.
- Beheer en onderhoud dient gericht te zijn op behoud van de soort en dan met name gericht op het duurzaam behoud van de onderwatervegetatie en op de kwaliteit daarvan. Tevens dient de kwaliteit van de watersamenstelling te worden gewaarborgd. Voorafgaand aan baggerwerkzaamheden dient daarom te worden beoordeeld of uitvoering hiervan in betreffende watergang noodzakelijk is.

- Werkzaamheden dienen gefaseerd te worden uitgevoerd waarbij minimaal 50% per jaar van de watervegetatie gespaard blijft. Hierbij ook de waardevolle locaties (waterplanten met eieren of individuen) ontzien. Bij aantoonbare noodzaak (met wettelijk belang en alternatievenafweging) is het mogelijk hiervan af te wijken. De noodzaak hiertoe dient door een ecologisch deskundige goed onderbouwd in het ecologisch werkprotocol te worden opgenomen.

Juridisch beschermde planten

Beschermde soorten planten zijn vaak gebaat bij voortzetting van het gevoerde beheer. Niet werken op locaties met beschermde vaatplanten is daarom voor deze soorten niet altijd de meest gunstige optie. Van belang is dat het gevoerde beheer zorgt voor een voortzetting van de bestaande situatie.

4.3 Bijlage 3 randvoorwaarden klepelen
Voor het klepelen gelden de volgende (rand)voorwaarden:

Een ecologisch deskundige legt het toegestaan gebruik van de klepelmaaier goed onderbouwd vast in een ecologisch werkprotocol; onderdeel daarvan is de inschatting of er sprake is van het overtreden van een verbodsbepaling en zo ja, de inschatting op de aanwezigheid van beschermde soorten en de daarop aangepaste werkwijze (bijvoorbeeld de aanwezigheid van steenanjer of bokkenorchis).

De klepelmaaier wordt dusdanig afgesteld dat het bodemoppervlak onaangetast blijft en de vegetatie na de maaiwerkzaamheden nog een resterende lengte heeft van minimaal 10 cm. Dit om rozetten van twee- en meerjarige kruidsoorten en aanwezige insecten, kleine zoogdieren, reptielen en/of amfibieën te sparen. Het bodemoppervlak mag hierbij dus niet worden beschadigd;

De klepelmaaier wordt technisch zodanig uitgerust dat negatieve effecten verder worden geminimaliseerd, met bijvoorbeeld Y- of T- vormige klepels en eco-kop;

De vegetatie wordt direct afgevoerd, daar waar dat technisch mogelijk is

werksnelheid max 5 km/u

1. Voorkomen van onveilige situaties op de bermstrook langs openbare wegen. De bermstrook is beperkt tot de eerste 3 meter langs de openbare weg of fietspad (zie definitie begrippenlijst).

Het betreft de volgende 3 omstandigheden:

a. Bij risico op wegslingerend puin bij gebruik van een reguliere maaimachines (zoals messenbalk of cyclomaaier), welk puin medewerkers en andere (weg)gebruikers kan verwonden. Het gaat in de regel om de eerste 3 meter langs de openbare weg (fietspad).

b. Als maaisel op de rijstrook komt te liggen en dat risico geeft tot slipgevaar, hetgeen kan worden voorkomen met klepelen (door vegetatie met een maai-zuigcombinatiedirect op te zuigen).

c. Als maaisel het zicht kan ontnemen op reflectorpaaltjes, varkensruggen en ander laag wegmeubilair met een negatief effect op de veiligheid van weggebruikers en dit risico wordt weggenomen door de vegetatie te klepelen.

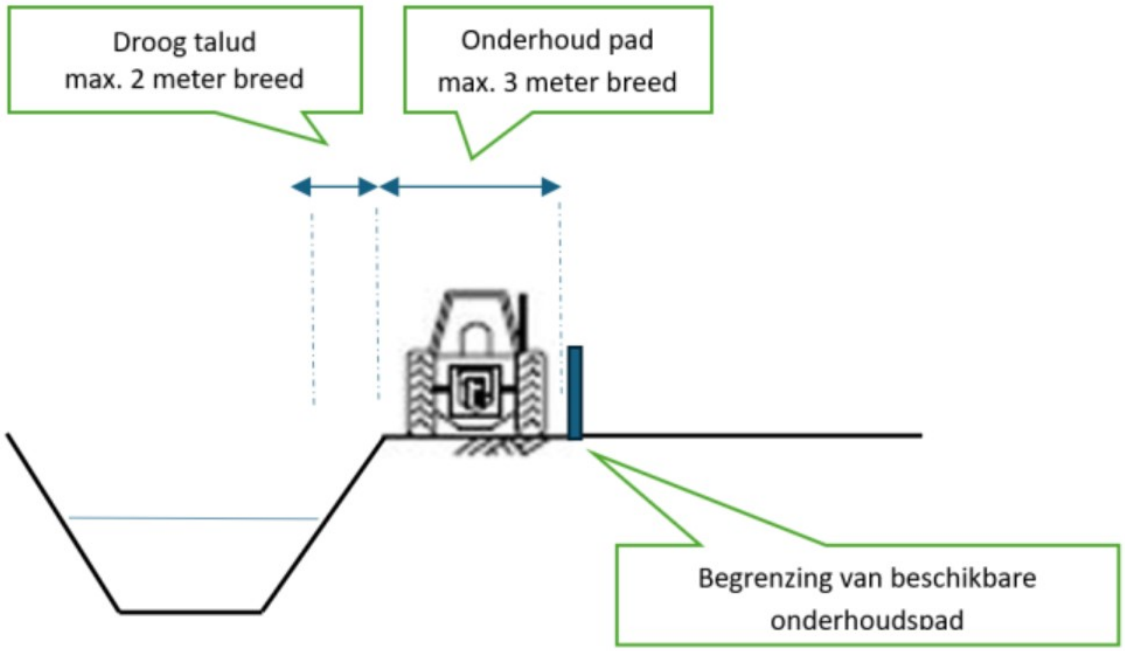
2. Om onveilige situaties op ruwe ondergrond te voorkomen

Hiervan is sprake op verharde (dijk)taluds en stortsteen waar niet kan worden gemaaid met reguliere maaimachines (zoals messenbalk of cyclomaaier) omdat deze te kwetsbaar zijn. En waar ook het werken met bosmaaiers niet veilig is door de ongelijke ondergrond. Een bosmaaier geeft dan veiligheidsrisico’s voor de uitvoerder en eventuele andere voorbijgangers door terugslag of afketsen van stenen. Ook zal bij een dergelijke ondergrond de bosmaaier snel beschadigd raken.

3. Om onveilige situaties op onderhoudspaden te voorkomen

Hiervan is sprake als er onderhoudspaden en/of aangrenzende droge taluds (boven de waterlijn) gemaaid moeten worden, het onderhoudspad niet breder dan 3 meter en er geen uitwijkmogelijkheid is. Klepelen van het onderhoudspad en/of de eerste 2 meter van het aangrenzende droge talud is in die situatie noodzakelijk om kantelen slipgevaar op het onderhoudspad te voorkomen.

Hiervoor geldt de volgende illustratie, zie de begrippenlijst voor een nadere definiëring van onderhoudspad en droog talud.

Vanuit het oogpunt van veiligheid is maaien met andere maaimethoden dan met de klepelmaaier (bijvoorbeeld messenbalk- of schijvenmaaier) niet mogelijk. Bij een onderhoudspad smaller dan 3 meter rijdt de machine **direct langs de boveninsteek** van de naastgelegen watergang. De machinist moet zicht op de boveninsteek kunnen houden in verband met eventuele schade op en rond de boveninsteek, zoals graafschade en beginnende verzakking van het talud. Hoge en/of zware vegetatie op het talud (met name van de droge taluds komt een grote hoeveelheid maaisel) dient daarom direct te worden en verkleind tot een beperkt volume en goed worden verspreid over het gehele onderhoudspad zodat het snel verteert. Dit is alleen mogelijk met het gebruik van de klepelmaaier, waarmee het maaisel uit het talud met een transportbandje direct buiten de insteek op het onderhoudspad wordt verspreid en er geen maaisel in het talud of de naastgelegen watergang achter blijft.

Alternatieve methodes die veiligheidsrisico's voorkomen zijn er niet. Bij gebruik van een messenbalk of schijvenmaaier wordt het maaisel naar het onderhoudspad immers getransporteerd met een bandhark. Daarbij blijven de gewaslengtes van zowel het talud als de snor dusdanig lang dat als dat maaisel op het smalle onderhoudspad wordt geplaatst er hopen maaisel ontstaan, met veiligheidsrisico's tot gevolg. Ook een maaikorf

biedt geen soelaas daar deze wordt ingezet bij korte taludjes die worden meegeknipt met de maaikorf wanneer deze het natte profiel schoont.

Alleen de inzet van de klepelmaaier voorkomt in de geschetste situaties dan ook de volgende veiligheidsrisico's:

a. Kantelgevaar voor de machine, doordat andere maaimethodes dan klepelen in deze situatie kuilen (door bijvoorbeeld graafschade door konijn, vos, bever, das) of een wegzakkend talud e.d. de machinist het zicht ontnemen; b. Slipgevaar, doordat reguliere maaimethodes hopen maaisel op de boveninsteek achterlaten die nat en glad zijn en de machine die erover heen rijdt kan slippen en onbeheersbaar worden;

c. Achterblijvend (lang) maaisel dat op het talud moet worden voorkomen. Wanneer dit achterblijft verstikt voorts de grasmat en verweekt het talud, hetgeen op de iets langere termijn leidt tot een nog verder onbeheersbare onveilige situatie.

4. Om onveilige situaties op steile (dijk)taluds en/of dijken met een beperkte draagkracht te voorkomen

Hiervan is sprake in de volgende situaties:

a. Bij dijktaluds die dusdanig steil zijn dat deze niet veilig met maaimachines berijdbaar of beloopbaar zijn. Het gaat hierbij om dijktaluds met een helling van 1:2 of steiler, waarbij het wel mogelijk is om met een maai/zuigcombinatie vanaf een naastgelegen weg of onderhoudspad het dijktalud te maaien. Hierbij wordt het maaisel dus direct afgevoerd, wat nodig is om de dijk sterk en veilig te houden.

b. Op (veen)dijken met een beperkte draagkracht, waarbij maar één werkgang per maaibeurt mogelijk is, omdat anders de dijk kapotgereden wordt. Een tweede en derde werkgang, die nodig zijn om het maaisel te kunnen verzamelen en op te ruimen, is op dergelijke kwetsbare dijken niet mogelijk zonder dat de ondergrond kapot wordt gereden. Het kapot rijden van de dijken brengt de veiligheid van de dijk in gevaar. Waar mogelijk wordt in deze gevallen gewerkt met een maai/zuigcombinatie vanaf een naastgelegen verharde weg. Maar als deze verharde weg ontbreekt zal er op de dijk zelf gereden moeten worden en zal de maaibeurt dus beperkt moeten worden tot één werkgang. Om hierbij te voorkomen dat het maaisel wat achterblijft de ondergrond verstikt (wat de veiligheid van een dijk eveneens negatief kan beïnvloeden) is het nodig dat het maaisel wordt verkleind en verspreid over het terrein. Hierdoor zal het maaisel snel verteren en door de bodem als organische stof worden opgenomen. Op deze manier wordt verstikking van de dijkvegetatie voorkomen.

4.4 Bijlage 4 onderbouwing afwijken te sparen percentages

Rugstreeppad

Tijdens de kwetsbare periode van de rugstreeppad (voortplantingsperiode van april t/m augustus) is het in een deel van onze watergangen niet mogelijk om 25% dan wel 50% van de onderwatervegetatie te sparen. Deze watergangen zijn te krap gedimensioneerd en hebben meer dan 75% van de watergang nodig om het hydraulische af en aanvoervermogen te behouden en wateroverlast te voorkomen. De werkzaamheden dienen een groot openbaar belang, namelijk het droog en veilig houden van het gebied.

Het is niet mogelijk de werkzaamheden op een alternatieve locatie uit te voeren aangezien Rijnland de werkzaamheden enkel in primaire watergangen uitvoert en deze voor de hydrologie in het gebied op orde moeten zijn.

Het is ook niet mogelijk om de werkzaamheden in een alternatieve periode uit te voeren aangezien de onderwatervegetatie juist in dezelfde periode als de voortplantingsperiode het hardst groeit en in die periode verwijderd moet worden voor de doorstroming.

De primaire watergangen van Rijnland voldoen bovendien niet aan de randvoorwaarden van voortplantingswateren van de rugstreeppad. De voortplantingslocaties van de rugstreeppad kenmerken zich over het algemeen als wateren die zich in de pioniersfase bevinden: ondiepe, meestal geheel vegetatieloze, meestal tijdelijke watertjes. Voorbeelden zijn volgelopen greppels, regenplassen en karrensporen (rijsporen in het algemeen). Daarnaast zijn voortplantings-plaatsen ook te vinden in vennen en ondergelopen graslanden en in duinplassen. In akker- en graslandgebieden plant de soort zich voort in enkele dagen geleden geschoonde sloten, dus sloten die door het schonen weer in de pioniersfase bevinden (bron: kennisdocument rugstreeppad Bij12). Bovendien schoont Rijnland alleen de hoofdwatergangen/ primaire wateren en blijft dus onderwatervegetatie in de aanliggende overige watergangen gespaard.

Op basis van bovenstaande, en de mogelijkheid die in de gedragscode staat genoemd om van de genoemde percentages af te wijken mits goed onderbouwd, schoont Rijnland in watergangen waar dat nodig is om de hydrologie te waarborgen en rugstreeppad in de omgeving aanwezig is, meer dan de genoemde percentages.

Voor de watergangen waar het in verband met de hydrologie niet mogelijk is 25% dan wel 50% van de onderwatervegetatie te laten staan, laat Rijnland zoveel vegetatie als hydraulisch mogelijk is staan. Voor de maximale percentages die kunnen blijven staan worden hydraulische toetsen uitgevoerd.

Juridisch beschermde libellensoorten

Tijdens de kwetsbare periode van juridisch beschermde libellen (vliegtijd van mei t/m augustus) is het in een deel van onze watergangen niet mogelijk om 25% van de onderwatervegetatie te sparen. Voor Rijnland gaat het dan met name om de gevlekte witsnuitlibel en de groene glazenmaker. Deze watergangen zijn te krap gedimensioneerd en hebben meer dan 75% van de watergang nodig om het hydraulische af en aanvoervermogen te behouden en wateroverlast te voorkomen. Het is dus niet mogelijk deze watergangen niet jaarlijks te schonen en/of 50% van de onderwatervegetatie te sparen. De werkzaamheden dienen een groot openbaar belang, namelijk het droog en veilig houden van het gebied.

Het is niet mogelijk de werkzaamheden op een alternatieve locatie uit te voeren aangezien Rijnland de werkzaamheden enkel in primaire watergangen uitvoert en deze voor de hydrologie in het gebied op orde moeten zijn.

Het is ook niet mogelijk om de werkzaamheden in een alternatieve periode uit te voeren aangezien de onderwatervegetatie juist in dezelfde periode als de vliegtijd van libellen het hardst groeit en in die periode verwijderd moet worden voor de doorstroming.

De gevlekte witsnuitlibel komt binnen het beheergebied van Rijnland met name in de duingebieden voor, waar Rijnland geen slootschoon werkzaamheden uitvoert. De groene glazenmaker is sterk gebonden aan krabbenscheervegetatie. Voor krabbenscheersloten heeft Rijnland een speciaal krabbenscheer beheerconcept waarbij waar mogelijk in ieder geval 50% van de vegetatie gespaard blijft en Rijnland dus voldoet aan de gedragscode. Voor de locaties waar de gevlekte witsnuitlibel buiten de duingebieden voorkomt, of krabbenscheervegetatie in sloten voorkomt waarbij geen 50% gespaard kan blijven laat Rijnland zoveel als mogelijk vegetatie staan. Bovendien schoont Rijnland alleen de hoofdwatergangen/ primaire wateren en blijft dus onderwatervegetatie in de aanliggende overige watergangen en essentieel leefgebied gespaard.

Op basis van bovenstaande, en de mogelijkheid die in de gedragscode staat genoemd om van de genoemde percentages af te wijken mits goed onderbouwd, schoont Rijnland in watergangen waar dat nodig is om de hydrologie te waarborgen en juridisch beschermde libellen in de omgeving aanwezig zijn, meer dan de genoemde percentages.

Voor de watergangen waar het in verband met de hydrologie niet mogelijk is 25% dan wel 50% van de onderwatervegetatie te laten staan, laat Rijnland zoveel vegetatie als hydraulisch mogelijk is staan. Verder heeft Rijnland voor krabbenscheersloten een speciaal krabbenscheer beheerconcept waarbij waar mogelijk 50% gespaard blijft. Voor de maximale percentages die kunnen blijven staan worden hydraulische toetsen uitgevoerd. Hiermee wordt invulling gegeven aan de gedragscode en de zorgplicht.

Platte schijfhoren

In een deel van onze watergangen waar platte schijfhoren voorkomt is het niet mogelijk om 50% van de onderwatervegetatie te sparen. Deze watergangen zijn te krap gedimensioneerd en hebben meer dan 50% van de watergang nodig om het hydraulische af en aanvoervermogen te behouden en wateroverlast te voorkomen. Het is dus niet mogelijk deze watergangen gefaseerd te schonen en /of 50% van de onderwatervegetatie te sparen. De werkzaamheden dienen een groot openbaar belang, namelijk het droog en veilig houden van het gebied.

Het is niet mogelijk de werkzaamheden op een alternatieve locatie uit te voeren aangezien Rijnland de werkzaamheden enkel in primaire watergangen uitvoert en deze voor de hydrologie in het gebied op orde moeten zijn.

Het is ook niet mogelijk om de werkzaamheden in een alternatieve periode uit te voeren aangezien de onderwatervegetatie juist in de groeiperiode verwijderd moet worden voor de doorstroming.

Voor krabbenscheersloten heeft Rijnland een speciaal krabbenscheer beheerconcept waarbij waar mogelijk in ieder geval 50% van de vegetatie gespaard blijft en Rijnland dus voldoet aan de gedragscode. Voor overige onderwatervegetatie geldt dat zoveel als mogelijk gespaard blijft. Bovendien schoont Rijnland alleen de hoofdwatergangen/ primaire wateren en blijft dus onderwatervegetatie in de aanliggende overige watergangen en dus essentieel leefgebied gespaard. De primaire watergangen zijn vaak bredere diepere watergangen dan de omliggende overige watergangen. Gezien de voorkeur van de platte schijfhoren voor ondiepe wateren met bij voorkeur qua soorten gevarieerde onderwatervegetatie zijn de overige watergangen bovendien beter geschikt leefgebied.

Op basis van bovenstaande, en de mogelijkheid die in de gedragscode staat genoemd om van de genoemde percentages af te wijken mits goed onderbouwd, schoont Rijnland in watergangen waar dat nodig is om de hydrologie te waarborgen en juridisch beschermde libellen in de omgeving aanwezig zijn, meer dan de genoemde percentages.

Voor de watergangen waar het in verband met de hydrologie niet mogelijk is 50% van de onderwatervegetatie te laten staan, laat Rijnland zoveel vegetatie als hydraulisch mogelijk is staan. Voor de maximale percentages die kunnen blijven staan worden hydraulische toetsen uitgevoerd. Hiermee wordt invulling gegeven aan de gedragscode en de zorgplicht.

4.5 Bijlage 5 Werkprotocol voor baggeren en herprofileren van wateren (BBO)

Geldig bij de volgende activiteiten:

- Onderhoudsbaggeren van wateren, herprofilering van wateren;
- Het verwijderen van zandkoppen in de watergang en het uitbaggeren van zandvangen.

Uitgangspunten:

- Dit werkprotocol geldt alleen voor werkzaamheden die vallen in categorie bestendig beheer en onderhoud: het baggeren van watergangen tot de leggerdiepte;
- Het baggeren dieper dan de leggerdiepte en het aanleggen van baggerdepots valt in de categorie ruimtelijke ontwikkeling;
- In en langs de watergang kunnen beschermde soorten aanwezig zijn. Deze soorten kunnen verstoord of gedood worden door de werkzaamheden.

Werkwijze baggeren:

- Maak zoveel mogelijk gebruik van natuurvriendelijk materieel;
- Maak zoveel mogelijk gebruik van bestaande infrastructuur;
- Rijdt stapvoets langs de watergang en over onverhard begroeid terrein om kleine dieren een kans te geven weg te vluchten;
- Voer werkzaamheden uit in de daglichtperiode, maak geen gebruik van kunstlicht om verstoring van vleermuizen en andere dieren te voorkomen;
- Werk in één richting en van de dichte zijde naar het open water toe zodat vissen en andere dieren kunnen wegvluchten en niet ingesloten raken;
- Bagger watergangen uitsluitend bij watertemperaturen tussen 5 °C-20 °C.
- Bagger niet bij ijsdiktes groter dan 3 cm of bij ijsgang en aanwezigheid van de otter of bever. Wanneer de ijsdikte na dooi opnieuw 3 cm of minder is, kan het werk worden hervat. Bij waargenomen vissterfte neemt de aannemer contact op met de directievoerder;
- Breek voorzichtig het ijs (<3 cm) als de watergang is dichtgevroren;
- Rij met materieel zo min mogelijk op taluds en door oeverbegroeiing;
- Gebruik de kortste route van de verharde weg naar de watergang;
- Ga niet met materieel door het riet;
- Laat geen borglijnen door het riet slepen;
- Spaar 25% van vegetatie en waterbodem in het natte profiel.
- Spaar op locaties waar krabbenscheer voorkomt minimaal 50% van de krabbenscheer en waterbodem; Vóór aanvang van de werkzaamheden worden foto's gemaakt van de situatie. Deze foto's worden gedocumenteerd, samen met een kaart waarop de locaties van de krabbenscheer staan aangegeven.
- Markeer kort voor uitvoering van het werk:
    - Vogelnesten in de watergang en de oever (februari tot en met augustus)
    - Kwetsbare vegetatie (zoals orchideeën) in de oever;
- Markeer kort voor uitvoering van het werk:
    - Broeihopen van ringslang in de oever
    - Winterverblijfplaatsen van de ringslang (wortelkluiten, bladhopen etc.)
- Houdt bij uitvoering van het werk vijf meter afstand tot vogelnesten. Neem contact op met de directievoerder als het niet mogelijk is om vijf meter afstand tot nesten te houden;
- Ontzie steile oevertaluds zodat negatieve effecten op nesten van de ijsvogel en oeverzwaluw worden voorkomen;
- Werk in gebied met beschermde amfibieën met uitzondering van de rugstreeppad alleen in de periode van 15 september en 1 februari;
- Neem contact op met Rijnland, indien exotische planten worden aangetroffen;
- Zet bagger buiten de oever af (boven de insteek) om nesten van kleine grondgebonden zoogdieren en kwetsbare plantensoorten te sparen;
- Zet geen bagger af op oeverbegroeiing;
- Zet bagger waar ringslangen kunnen voorkomen af op tenminste vijf meter afstand van de broeihopen van ringslangen;
- Zet geen bagger af op wortelkluiten en bladhopen (winterverblijfplaatsen) in gebieden waar de ringslang voorkomt;
- Zet alle fauna die op de afgezette bagger terecht is gekomen, bij voorkeur direct, maar in ieder geval binnen twee uur na het afzetten van de bagger voorzichtig terug in de

gebaggerde watergang. Het zal hierbij vooral gaan om vissen die op de kant terecht zijn gekomen en eventueel grote zoetwatermosselen;
- Laat bagger ten minste 48 uur op de kant liggen om amfibieën en andere lopende dieren een kans te geven terug te keren naar de watergang.

4.6 Bijlage 6 Bever en Dassenprotocol

Onderstaande tekst is afkomstig uit bijlage B bij de Maatregelencatalogus van RVO. De Maatregelcatalogus is bijlage 2 bij het Reikwijdtedocument van RVO.

Werkwijze bever- en dassenactiviteit in/ nabij spoor- en wegtaluds en waterkeringen, waarbij veiligheid in het geding kan komen

Versie: oktober 2022 Trefwoorden: gedragscodes, reikwijdtedocument, maatregelencatalogus

Inleiding

Door graafactiviteit van bevers en dassen kunnen taluds verzakken wat kan leiden tot onveilige situaties op het spoor en op de weg, alsook, in geval van waterkeringen, kan graafactiviteit leiden tot verzwakking van de werking van de kering waarmee het niet meer kan voldoen aan de gestelde veiligheidsnormen. Indien niet tijdig wordt ingrepen, kan dit op termijn tot acute veiligheidssituaties leiden. Dit geldt ook in relatie tot de aanwezigheid van beverdammen. Deze kunnen onder meer leiden tot opstuwing en verminderde afvoer van water, hetgeen ook de stabiliteit van voorgenoemde kunstwerken in het geding kan brengen.

Vanwege het feit dat de omgang met bever- en dassenactiviteit als geheel bezien vrij complex is waarbij vooralsnog ook allerlei (deels ook experimentele) (maatwerk)oplossingen worden toegepast, maakt dat er vooralsnog de nodige restricties blijven gelden voor toepassing onder de werking van gedragscodes. Naarmate op dit punt meer positieve ervaringen worden opgedaan met soortspecifieke maatregelen, kan dit te zijner tijd aanleiding zijn het handelsbereik onder de werking van een gedragscode te vergroten en kan naar aanleiding daarvan ook onderliggend (werk)document worden aangevuld. Er wordt hierbij thans in onderliggend document vooralsnog van het standpunt uitgegaan dat ter plaatse de algehele functionaliteit van voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van de bever en de das niet in het geding mag komen*. Kan dit alles niet worden gewaarborgd, dan dient een reguliere ontheffing te gelden.

Onderstaande werkwijze bij aanwezige bever- en dassenactiviteit in/ nabij spoor- en wegtaluds en waterkeringen betreft een manier om te komen tot een generieke handelswijze die onder de werking van een gedragscode kan worden uitgevoerd. Het is van toepassing bij niet-acute situaties (niet zijnde calamiteiten), waarbij op termijn i.r.t. voorgenoemde elementen de volksgezondheid of veiligheid in het geding kan komen en tijdig actie noodzakelijk is.**

*Dit doordat spoor- en wegtaluds en waterkeringen zelf (nog) geen wezenlijk onderdeel van het (toekomstig) leefgebied van de bever en das uitmaken. Het gaat hier enerzijds om beginnende (graaf)activiteit van dieren die zich op een geheel nieuwe locatie willen vestigen. Tijdig actie ondernemen is in dit soort gevallen ook zorgvuldig omdat de soort nog niet permanent op de plek gevestigd is, nog geen jongen heeft gekregen en met beperkte inspanning kan uitwijken naar de omgeving. Anderzijds gaat het ook om reeds in de (directe) nabijheid van spoor- en wegtaluds en waterkeringen gevestigde dieren van wiens (nieuwe) activiteiten een bepaalde dreiging uitgaat. Ingrijpen wordt hierbij zeer beperkt toegestaan. Dit geldt ook ten aanzien van herstelwerkzaamheden (incl. damwanden plaatsen of gaas ingraven).

**Let wel, bever- en dassenactiviteit in de vorm van graafwerk en/of opgeworpen beverdammen is per definitie niet overal een probleem waarvoor ingrijpen noodzakelijk is en dient van geval van geval te worden bekeken. Het is aan een deskundige om een inschatting te maken van/ onderzoek te doen naar de (mogelijke) gevaarzetting ter plaatse en het is ook belangrijk dit goed te documenteren (en indien nodig te monitoren) en fungeert als basis voor eventueel verder ingrijpen. De beschreven werkwijze in onderliggend document is enkel

van toepassing op die situaties en locaties waarbij op voorhand voorzienbaar is dat aanwezige (aanvullende) bever- en dassen activiteit tot veiligheidsrisico's zal kunnen leiden waarbij ingrijpen noodzakelijk geacht wordt.

Bronnen:

- Beverprotocol voor de waterbeheerders in de provincies Gelderland en ZuidHolland. Waterschap Vallei en Veluwe, 2020.
- Apperloo, R & M. van der Sluis, 2022. Gedragscode Wet natuurbescherming Beheer en Onderhoud ProRail. Onderdeel Soortbescherming, Bestendig beheer en onderhoud. Rapport 20-004. Ecogroen bv Zwolle.
- BIJ12, 2017. Kennisdocument Bever 1.0. - Voorgestelde werkwijze R. Apperloo in opdracht van Pro rail Friesland en Groningen 7 juni 2021
- Protocol Flora en Faunawet Waterschap Peel en Maasvallei: Verdrijven van dassen uit een waterkering
- Dassenprotocol Beheer en Onderhoud. Waterschap Aa en Maas 2016

Werkwijze

Op basis van het bovenstaande, volgt hierna een werkwijze verdeeld over twee scenario's: 1) een uitgangssituatie waarbij op een geheel nieuwe locatie/traject bever- en dassenactiviteit wordt waargenomen bestaande uit beginnend graafwerk dan wel (aanzetten tot) beverdammen (betreffende niet gevestigde dieren), en 2) een uitgangssituatie waar zich reeds dieren gevestigd hebben en eveneens ingrijpen noodzakelijk wordt geacht.

Scenario 1. Bever-/dassenactiviteit van nog niet gevestigde dieren

Vooraf

- Er worden door een (ecologisch) deskundige in een beheerplan locaties/trajecten geduid waar activiteiten van bevers/dassen tot veiligheidsrisico's kunnen leiden. Omschrijf de risico's op deze locaties.
- Voor deze locaties/trajecten wordt door een ecologisch deskundige inzichtelijk gemaakt hoe het is gesteld met de lokale bever- of dassenpopulatie in de omgeving en waar de vluchtpijpen en/of burchtlocaties zijn gelegen. Randvoorwaarde is dat de onderhavige trajecten reeds geen primair leefgebied zijn van de soort.
- Er worden binnen de omschreven veiligheidstrajecten door (een) ecologisch deskundige(n) regelmatig controles uitgevoerd op activiteit van bevers/dassen.
- Er wordt uitgegaan van minimaal 1 keer per maand. De hieronder beschreven bever/dassenactiviteit met bijbehorende handelingen is daarmee dus maximaal een maand oud.

Aangetroffen beveractiviteit/ dassenpijpen

- Een ecologisch deskundige voert ook de hieronder geduide onderzoeken en maatregelen uit en analyseert deze, alsook adviseert bij de hieronder geduide herstelmaatregelen en werende voorzieningen.
- Duidt en beschrijf hierbij de locatie(s) van de waargenomen bever/dassenactiviteit.
- Wat is de status: gaat het hier om recente bever/dassenactiviteit (beginnend graafwerk, (aanzetten tot) beverdammen) van nog niet gevestigde dieren? –

- Indien ja, zie hierna. Indien nee, zie onder scenario 2 'Activiteit van zich reeds gevestigde dieren'.
- In geval van graafwerk van bevers kunnen dieren worden ontmoedigd door de volgende werkwijze:
  - Versper de ingang van de holen met de hand voor ¾ met respectievelijk grond of boomstammetjes. Stamp of verdicht de grond niet; er moet nog lucht het hol in kunnen komen.
  - Als een hol voor ¾ is dichtgezet, wordt de graaf- of vraatactiviteit vervolgens gemonitord. Herhaal deze handeling totdat uit controle blijkt dat de ingang naar het hol niet meer geopend wordt.
  - Als uit controle van het hol (middels wildcamera's) blijkt dat de bever het hol heeft verlaten of als na minimaal 3 aaneengesloten dagen geen graafof vraatsporen meer worden waargenomen, dan kunnen de holen (al dan niet met behulp van een minikraan) zorgvuldig worden nagegraven, aangevuld, eventueel (met uithardend materiaal) verdicht en kan, indien gewenst, de betreffende locatie ook opnieuw worden ingezaaid.
  - Het is hierna vervolgens toegestaan aanvullende maatregelen te treffen om de dieren blijvend te weren. Te denken valt hierbij onder meer aan het plaatsen van damwanden, het ingraven van gaas en het verwijderen van de aanwezige vegetatie waarmee dekking, voedselaanbod alsook de mogelijkheid voor het maken van beverdammen wordt weggenomen (houd hierbij echter ook rekening met andere natuurwaarden!). De schaalgrootte van betreffende voorzieningen is daarbij onder dit scenario, in geval van afwezigheid van primair leefgebied, in beginsel geen limiterende factor. Wel wordt verwacht dat de betrokken ecologisch deskundige e.e.a. op basis van de veiligheidsrisico's en actuele stand van zaken rondom de beverpopulatie in de omgeving nader onderbouwd/documenteert.
  - (Aanzetten tot) Beverdammen kunnen gelijktijdig met het definitief ontmantelen van aangetroffen beverholen worden weggenomen met rijdend materiaal (bijv. een kraan). Indien dit eerder gebeurt op het moment dat nog onderzoek plaatsvindt naar de bewoningsstatus van holen zoals hiervoor vermeld, gebeurt zulks in handkracht voor zover daarbij potentieel risico aanwezig is op fysieke aantasting van holen (en dieren). Het vrijkomende hout wordt afgevoerd.
  - De ecologisch deskundige legt de uitgevoerde werkwijze conform dit protocol vast in een logboek.

- In het geval van graafwerk van dassen geldt een soortgelijke werkwijze als dat ten aanzien van de bever zoals hierboven beschreven (hetgeen dan ook dient te worden opgevolgd), zij het dat (aanvullend):
  - De voor ¾ dichtgezette ingang van de vluchtpijp uiterlijk om de dag te worden gecontroleerd en de handeling van het dichtzetten dient telkens te worden herhaald totdat de das het hol uit eigen beweging heeft verlaten.
  - Pas als de voor ¾ dichtgezette ingang 14 dagen achtereen niet meer door de dieren open is gegraven, mag worden verondersteld dat het hol verlaten is en kan ontmanteling plaatsvinden.
  - Het aanbrengen van 'geurvlaggen' bij de ingangen van de vluchtpijpen (zoals lappen met daarop petroleum aangebracht) is optioneel en kán de dieren bewegen de holen sneller te verlaten.

- Als alternatief voor het handmatig (deels) dichtzetten van vluchtpijpen, kan gekozen worden voor het aanbrengen van een 'dassenpoortje' op de ingang van de holen. Eventueel aanwezige dieren kunnen daarmee wel het hol verlaten, maar niet meer terugkeren. Ook hierbij dient de activiteit gemonitord te blijven worden (wildcamera-onderzoek) om vast te kunnen stellen of het hol verlaten is. Dit bepaalt ook het beslismoment waarop het hol ontmanteld kan worden.

Scenario 2. Activiteit van zich reeds gevestigde dieren

Vooraf

- Laat álle bekende bever- en dassenholen/burchten/beverdammen minimaal 2 keer per jaar door (een) ecologisch deskundige(n) schouwen, waarbij de activiteit wordt gemonitord. Evalueer/documenteer eveneens minimaal 2 keer per jaar - aansluitend op de schouw - of de aangetroffen situatie een indicatie is voor een mogelijk toekomstige bedreiging/risico voor de stabiliteit/berijdbaarheid wat de noodzaak voor ingrijpen legitimeert.
- Voor op voorhand voorziene risicovolle locaties is extra alertheid gewenst en is aldus frequenter schouwen/evalueren nodig. Ook hierbij dient te worden aangesloten bij een frequentie van minimaal 1 keer per maand.
- Naast bekende locaties van bever-/dassenactiviteit waar zich reeds dieren hebben gevestigd (I), kan het zijn dat tijdens onderzoek locaties aan het licht komen waar dieren zich reeds gevestigd hebben die voorheen nog niet bekend waren (II). Ook in dit geval geldt dat geëvalueerd/gedocumenteerd wordt of de aangetroffen situatie een indicatie is voor een mogelijk toekomstige bedreiging/risico voor de stabiliteit/berijdbaarheid wat de noodzaak voor ingrijpen legitimeert.
- In beide gevallen (I/II) kunnen bepaalde handelingen op risicovolle locaties worden uitgevoerd met dien verstande dat daarmee de algehele functionaliteit van bestaande (actuele) voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van de bever/dassen ter plaatse NIET in het geding komt. Dit is pertinent niet toegestaan. De betreffende dieren dienen ter plaatse stand te kunnen houden. De betrokken ecologisch deskundige dient daarop toe te zien.
- De onder dit scenario beschreven handelingen zijn alleen van toepassing in relatie tot **1). in aanbouw/recent gegraven holen en hoogwatervluchtplaatsen (bever) en in aanbouw/recent gegraven vluchtpijpen (das); 2). oude holen (bever) of vluchtpijpen (das) en hoogwatervluchtplaatsen (bever) (allen met geen of slechts incidenteel gebruik) en 3). recent gebouwde beverdammen/ aanzetten daartoe** op risicovolle locaties. Het gaat hierbij om één of slechts enkele verblijfplaatsen (bever) of vluchtpijpen (das) waarvoor aantoonbaar een alternatief beschikbaar is in de omgeving op (een) niet risicovolle locatie(s) (omgevingscheck). Dit wordt eveneens goed gedocumenteerd. Indien dit alles niet aan de orde is en wel een noodzaak tot ingrijpen aanwezig is, dan wel de algehele functionaliteit niet kan worden gewaarborgd, dient een ontheffing te gelden.
- In geval van aantreffen van voorheen onbekende locaties met reeds gevestigde dieren (II), dient de locatie (ook) te worden vastgelegd en goed gedocumenteerd en wordt vervolgens meegenomen in de periodieke schouw zoals hiervoor gesteld.

Aangetroffen (aanvullende) bever-/dassenactiviteit

- Een ecologisch deskundige, voert de hieronder geduide onderzoeken en maatregelen uit, alsook adviseert bij de hieronder geduide herstelmaatregelen en werende voorzieningen.
- Duidt en beschrijf hierbij de locatie(s) van de bever-/dassenactiviteit. - Wat is de status: gaat het hier om reeds gevestigde dieren (al dan niet op een voorheen onbekende locatie)?
- Indien ja, zie hierna. Indien nee, zie scenario 1 'Bever-/dassenactiviteit van nog niet gevestigde dieren'.
- Wat is de bewoningsstatus van het hol, holen of vluchtpijpen? Zo nodig wordt nader veldonderzoek gedaan volgens daartoe geëigende onderzoeksprotocollen.
- In geval van een functie als kraamverblijf/-burcht, dient de functionaliteit daarvan te allen tijde te worden gewaarborgd. Aantasting daarvan is alleen met ontheffing toegestaan.
- In geval van oude, incidenteel gebruikte dan wel in aanbouw zijnde/recent gegraven holen en hoogwatervluchtplaatsen van de bever op risicovolle locaties, geldt de volgende werkwijze in zoverre er voor de dieren in kwestie daarvoor aantoonbaar alternatieven aanwezig zijn in de omgeving op (een) niet risicovolle locatie(s) (omgevingscheck):
    - Verwijder hoogwatervluchtplaatsen in een periode van hoogwater na het zakken van het waterpeil. Na het zakken van het water is het hol ongeschikt omdat er niet meer een vanuit het water toegankelijke ingang is. De bever keert dan weer terug naar zijn oorspronkelijke burcht.
    - Controleer hoogwatervluchtplaatsen ook altijd met een endoscoop/rioolcamera en/ of wildcamera. Als uit controle blijkt dat de hoogwatervluchtplaats onbewoond is, kan het hol (al dan niet met behulp van een minikraan) zorgvuldig worden nagegraven, aangevuld, eventueel (met uithardend materiaal) verdicht en kan, indien gewenst, de betreffende locatie ook opnieuw worden ingezaaid.
    - Bij de overige (oude, incidenteel belopen en/of in aanbouw/recent gegraven) holen wordt op eenzelfde wijze gehandeld, waarbij alvorens tot ontmanteling over te gaan ter zorgvuldig handelen ook een ontmoedigingsbeleid gevoerd wordt zoals hiervoor onder scenario 1 beschreven. De betrokken ecologisch deskundige bepaald in dit geval of ter plaatse in handkracht of met rijdend materiaal (kraan) gewerkt moet/kan worden.
    - Ook in relatie tot het verwijderen van (aanzetten tot) beverdammen, wordt door de betrokken ecologisch deskundige bepaald of ter plaatse in handkracht of met rijdend materiaal gewerkt moet/kan worden. Het vrijkomende hout wordt afgevoerd.
- In geval van oude, incidenteel gebruikte dan wel in aanbouw zijnde/ recent gegraven vluchtpijpen van de das op risicovolle locaties, geldt de volgende werkwijze in zoverre er voor de dieren in kwestie daarvoor aantoonbaar alternatieven aanwezig zijn in de omgeving op (een) niet risicovolle locatie(s) (omgevingscheck):
    - Controleer vluchtpijpen ook altijd met een wildcameraonderzoek (minimaal 2 weken). Als uit controle blijkt dat er sprake is van vluchtpijpen in aanbouw, recent gegraven vluchtpijpen of oude vluchtpijpen met geen en slechts incidenteel gebruik, kan de gedragscode toegepast worden.
    - Alvorens tot ontmanteling over te gaan wordt ter zorgvuldig handelen ook een ontmoedigingsbeleid gevoerd zoals hiervoor onder scenario 1

beschreven. De betrokken ecologisch deskundige bepaald in dit geval of ter plaatse in handkracht of met rijdend materiaal (kraan) gewerkt moet/kan worden.

- Het is hierna vervolgens toegestaan aanvullende maatregelen te treffen om de dieren blijvend uit spoor- en wegtaluds en waterkeringen te weren zoals ook onder scenario 1 vermeld, zij het dat de schaalgrootte van betreffende voorzieningen in geval van reeds gevestigde dieren wél een limiterende factor is. Ook hierbij geldt immers dat de algehele functionaliteit van bestaande (actuele) voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van de bever/das in de omgeving, welke behouden blijven, niet in het geding mag komen. De betrokken ecologisch deskundige dient de mogelijkheden hiertoe, op basis van de veiligheidsrisico's en actuele stand van zaken rondom de aanwezige (te behouden) verblijfplaatsen in de omgeving, nader te onderbouwen/documenteren.
- Afhankelijk van de (nabije) ligging van de kraamverblijf/-burcht en andere actief in gebruik zijnde holen/vluchtpijpen welke worden ontzien, kan het bij voorgenoemde handelingen nodig zijn dat buiten de kwetsbare voortplantingsperiode (voor de bever mei-aug., voor de das dec. – juni) wordt gewerkt en zonodig – waar mogelijk - ook in handkracht om verstoring en fysieke aantasting van deze locaties te voorkomen. Ook vorstperioden kunnen aanleiding zijn om voorgenoemde handelingen niet uit te voeren. De ecologisch deskundige dient hierin te adviseren en zorgt zo nodig ook voor markeringen in het veld ter zonering.
- De ecologisch deskundige legt de uitgevoerde werkwijze conform dit protocol vast in een logboek